

hiçbir tiyatronun oynamak
hiçbir seyircinin görmek
istemediği oyun

Wolfgang Borchert

1921 yılında, Hamburg'da doğdu. 20 yaşında İkinci Dünya Savaşı için askerlere alındı. Yaralandı, difteri, sarılık gibi hastalıklara yakalandı. Ayrica, bozguncu görüşlerinden ötürü cezaevine atıldı. Sonra bağışlandı, gene savaşa sokuldu; gene hastalandı, çürüğe çıkarıldığı sırada gene cezaevine atıldı. 1945'de serbest bırakıldı. Hamburg Devlet Tiyatrosu'nda rejisi asistanlığı yaptı, 1947'de, bir işvige hastanesinde (oyununun ilk oyunundan bir gün önce) öldü.

Dr. Yayınevi Alman halkın yıllardır sarsıcı bir güçte kendine bağlanmış olan *Draussen vor der Tür* adlı oyununu Belçet Necati-çilim yaptığı bir çevirisini sunuyor. Bu oyun 1959'da, İ.C.T.B Gençlik Tiyatrosu'na İstanbul'da on altı kere oynanmış, büyük bir ilgiyle karşılanmıştı.

KAPILARIN DIŞINDA

WOLFGANG BORCHERT

WOLFGANG BORCHERT

KAPILARIN DIŞINDA

HIÇBİR TİYATRONUN OYNAMAK
HIÇBİR SEYİRCİNİN GÖRMEK
İSTEMEDİĞİ OYUN

Türkçesi : Behçet Necatigil

de yayınevi

BİRİNCİ BASKI : OCAK 1962

KAPILARIN DIŞINDA

Oyun

Bu çeviri izin alınmadan oynanamaz. Oynamak isteyenlerin yayınevimize başvurarak yazılı izin almaları gerekir.

Kişiler :

BECKMANN — Onlardan biri.
KARISI — Beckmann'ı unutup kendisine yeni bir
ÂŞIK — bulmuştur.
Bir KIZ — Evine tek ayakla dönen
KOCASI — bin şu kadar gece hep bu kızın hayaliyle yaşad.
KARISI — sıcaık odasında uşur,
KIZI — akşam yemeğini yemekte meşgul,
KIZIN KOCASI — Kesip atan türünden.
Bir KABARE DİREKTÖRÜ — Cesur olmaya yelteniyorsa da iş
ciddileşince korkak.
BAYAN KRAMER — Sadece Bayan Kramer, işin asıl korkunç
tarafı da bu zaten.
İHTİYAR ADAM — Artık hiç kimsenin inmadığı.
CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ — Geçirtti küpü.
Bir ÇÖPÇÜ — Aslında göpü değil.
ÖTEKİ ADAM — Onu herkes bilir.
ELBE NEHRİ.

Bir adam Almanyaya geliyor.

Uzun zaman yâdellerde kalmıştı, bu adam. Çok zaman. Belki haddinden fazla. Adam giderken başka idi, dönüşünde barmbaşka. Hani kuşları (kimi de gece vakti insanları) korkutmak için tarlalara bir şeyler konur; adam dışıyla işte tıpkı onlara ben-

de yayınevi: İstanbul, Cağaloğlu, Nuruosmaniye
Cad. 92. Tel : 22 85 87

Sayfa düzeni : Metin Yasaouli; Dizgi : Erdoğan Kantürk;
Tertip : Naim Kalebasi; Düzelti: F. Bengü; Baskı: Ziya Keltanlı

İSTANBUL MATBAASI
Nuruosmaniye Cad. 90

ziyor. İçiyse de öyle. Adam bin şu kadar gün soğuklarda, ayazda, kapıların dışında bekledi. Para yerine diz kapağını verdi de içeriye öyle gürebildi. Bin şu kadar gece soğuklarda, ayazda, dışarlarda bekledi, işte en sonunda yerine yurduna dönebildi.

Bir adam Almanyaya geliyor.

Geliyor, yaman bir film seyrediyor. Oyun sürüp giderken sık sık kolunu çimdiklemesi gerek; çünkü uyanık mı, yoksa rüya mı görmekte, bilmiyor. Ama sonra sağında solunda daha bunca insanın aynı filmi yaşadıklarını görüyor. Demek gerçek, diye düşünüyor, ne çare, gerçek! Evet, sonunda karnı aç, ayakları üşümüştü, kendini tekrar sokakta bulunca bunun pek orta malı, pek beylik bir film olduğunu anlıyor. Almanyaya dönen bir adamın, onlardan birinin hikâyesi. Adam, onlardan biri; onlar yurtlarına dönerler, ama evleri barkları kalmamış ki yurtlarına kavuşsunlar. Artık onların yerleri kapıların dışındır. Onların Almanyaları dışarıdır, gece vakti yağmurda sokak.

Budur. onların Almanyası.

ÖNOYUN

(Rüzgâr inler gibi esmekte, Elbe nehri dubalara çarpı maktadır. Vakit akşam. CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ.)

Cökütüne vurmuş bir insan karaltısı.)

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. (Birkaç kere yüksek sesle geçirir.) Hıkk! Hıkk! Tıpkı.. Hıkk! Tıpkı sinekler gibi, sapır sapır. Aha, işte biri. İskelede. Üniormalı da galiba. Evet, sirtunda eski bir asker kaputu. Başında kasket yok. Saçları kısa, fırça gibi. Suyu da oldukça yakın duruyor. Nerdeyse suya girmiş. Bunda bir iş var. Akşam akşam karanlıkta su başında dikilenler, ya sevda çiftlerdir ya da şair. Yoksa canından bezmiş sürü sürü insanlardan biri mi? Böyleleri vururlar tekmevi, ortadan çekilirler. Dubanın üstündeki şu adam, bunlardan biri galiba. Suyu bu kadar yakın oluşu tehlikeli doğrusu. Yalnız da benziyor. Sevda bir çift desem değil, çiftler ikiser kişi olurlar hep. Şair de değil.

Şairlerin saçları uzundur. Dubadakinin saçları ise makinaya vurulmuş. Tuhaf, dubadaki bu adam, pek tuhaf.

(Ağır ve boğuk bir sesle geçirir. Karaltı birden kaybolur.)

Hıkk! Vay! Gitti. Suyu atladi. Suyu pek yakındı zaten. Güme gitti. Şimdi yerinde yellere esiyor. Hıkk! Birisi ölüyor. Sonra? Sonrası hiç. Rüzgâr yine eser. Elbe yine durmadan bir şeyler geveler. Tramvay yine çanlarını çalar. Orosputlar beyaz ve yumuşak, yine pencerelere abanırlar. Bay Kramer öte yana dönüp yine horuldar. Hiçbiri, saatlerin hiçbirini duracak değil ya. Hıkk! Birisi öldü. Sonra? Sonrası hiç! Yalnız halka birkaç dalga, onun az önce orda olduğunu isbat eder. Ama bu dalgalar da silinip gitmiştir çarçabuk. Dalgalar geçip gittikten sonra o adam da unutulur, sanki hiç yaşamamış gibi, iz bırakmadan geçer gider. Aaa, birisi ağlıyor. Garip şey! İhtiyar bir adam dummuş, ağlıyor. İyi akşamlar!

İHTİYAR ADAM. (Sızlanarak değil, içinden sarsılarak.) Yavrular! yavrular! yavrularım!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Neye ağlıyorsun, babalık? İHTİYAR ADAM. Değiştiremiyorum da ondan, ah, değiştiremiyorum.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Hıkk! Pardon! Şüphesiz fena, ama bırakılmış gelin gibi hemen de ağlamalı mı? Hıkk! Pardon!

İHTİYAR ADAM. Ah, yavrularım! Onların hepsi benim yavrularım!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Bak hele, peki, sen kimsin? İHTİYAR ADAM. Artık kimsenin inanimadığı Allahım ben.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Peki, neden ağlıyorsun? Hıkk! Pardon!

ALLAH. Değiştiremiyorum da ondan. Kendilerini vuruyorlar, asıyorlar, boğuyorlar. Kendilerini öldürüyorlar, bugün yüzlerce, yarın yüzbinlerce. Ben, bense değiştiremiyorum.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Fena, fena, ihtiyar. Çok fena. Ama işte hiçbir artuk sana inanmıyor. İş bunda.

ALLAH. Çok fena. Ben artık kimsenin inanimadığı Allahım. Çok fena. Değiştiremiyorum, yavrularım, değiştiremiyorum. Fena, fena!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Hikl Pardon! Sinekler gi-
bi Hikl Hay kör şeytan!

ALLAH. Böyle boyuna pis pis neden geçiriyorsunuz? Çok
korkunç!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Evet, evet, feci! Çok feci!
Meslek hastalığı. Ben cenaze servisi müdürüyüm.

ALLAH. Yani ölüm? Eh, işlerin tıklarında. Sen yeni Allah-
sın. Onlar sana inanıyorlar. Seni seviyorlar. Senden korkuyorlar.
Onlar seni asla yıkamazlar. Seni hiçbir inkâr edemez. Sana hiç-
biri küfredemez. Evet, işlerin yolunda. Sen yeni Allahsın. Sen-
den kimse kurtulamaz. Sen yeni Allahsın, ölüm, ama yağlanmış.
Ben senin eski halini hatırlarım, ne kadar değişmişsin.
Eskiden kara kuru, ince, sıska, iskelet gibi bir şeydin; şimdiyse
fıçı gibi olmuş, yağ bağlanmış; keyfin neşen yerinde. Eski ölüm,
açlıktan iğne ipliğe dönmüştü.

ÖLÜM. Öyle, ben bu yüzyılda biraz yağ bağladım. İşler iyi
gitti. Harb harbi geçti. Sinekler gibi! Ölümler bu yüzyılın duvar-
larına sinekler gibi yapıştılar. Zamannın penereresi önünde ölümler,
sinekler gibi kurumuş, kaskatı yatıyorlar.

ALLAH. Ya bu geçirme? Bu iğrenç geçirme?

ÖLÜM. Çok yedim de ondan. Ne varsa sıldım süpürdüm.
Hepsi bundan ibaret. Bugünkü günde geçirirden baş almak kaabil
değil. Hikl Pardon!

ALLAH. Yavrular, yavrular! Ben, ben değiştiremiyorum!
Yavrular, yavrularını! (Çakar.)

ÖLÜM. Eh, hadi iyi geceler, babalık! Git de yat! Dikkat
et, sakın sen de suya düşme hâl! Demin birisi suyun dibini boy-
ladı. Gözünü aç, babalık! Karanlık, çok karanlık. Hikl! Git evine
babalık! Değiştiremezsin ki. Demin cump diye suyun dibini boy-
layana ağlama. Asker kaputu giymişti, saçları makineye vurul-
muştu. Ağlayıp da yeme kendi kendini! Bu gece bu suyun başın-
da duranlar sevdalı çiftler, sairler değil artık. Artık istemiyen
ya da bezenmişlerden yalnız bir tanesiydi o. Artık âciz kalarlar,
gece vakti bir yerden kendilerini sessizce suya bırakverirler.
Cump! Tamam! Barak onu, höykürme, babalık! Feyyadlarla ye-
me kendini. Artık âciz kalınışlardan yalnız bir tanesiydi o; ümit-
sizlerin büyük yığınından sadece biri.. bir tanesi..

8

RÜYA

(Elbe'de. Ufak dalgaların monoton çarpınışı.

ELBE. BECKMANN.)

BECKMANN. Neredeyim? Allahım, burası neresi?

ELBE. Benim koyunudasın.

BECKMANN. Senin koyununda mı? Sen, sen kimsin?

ELBE. Kim olacağım, St. Pauli'deki iskeleden suya atladı-
ğına göre ben kim olabiliyim, yavrucağ?

BECKMANN. Elbe misin?

ELBE. Ta kendisi. Elbe.

BECKMANN. (Şaşırmış.) Demek sen Elbe'sini!

ELBE. Bakıyorum, çocuk gözlerini faltaşı gibi açtın, neden?
Yoksa beni solgun yeşil tenli, romantik bir genç kız biçiminde
mi düşünüyordun? Çözük saçlarında nilüferler, bir Ophelia gibi,
ha? Ebediyeti benim baygın kokulu, zambaklardan beyaz kolla-
rında geçirmeyi düşündün galiba. Yok evlâdım, hatâ ettin. Ne
romantizm var bende, ne de baygın kokular. Namuslu bir nehir
pis kokar. Evet! Yağ ve balık kokar. Peki, sen ne istiyorsun?

BECKMANN. Uyumak. Yukarıya dayanıyorum artık. Ar-
tik kuvvetim kalmadı. Ben uyumak istiyorum. Ölü olmak. Bütün
ömürüm boyunca ölü olmak. Ve uyumak. Nihayet rahat bir uyku-
ya kavuşmak. On binlerce gece uyumak.

ELBE. Kirîşi kırmak istiyorsun, öyle mi acemi çaylak? Ar-
tik dayanamıyorsun ha? Yukarı, ha? Çok gördün, çok geçirdin sa-
nıyorsun, küçük çırak. Eee, kaç yaşındasın bakalım, korkak çö-
mez?

BECKMANN. Yirmi beş. Ben artık uyumak istiyorum.

ELBE. Bak hele, yirmi beş! Üstünü de uykuya havale. Yir-
mi beşinde, gece vakti, siste, artık çekilmiyor diye sen gel de
suyla atıl! Dayanamadığın nedir senin, dedeçik?

BECKMANN. Her şey, yukarda olup biten her şey. Artık
açlığa dayanamıyorum. Artık seke seke önüne gelip de yatığın-
da bir başka erkeğin yatığını görünce topallaya topallaya evim-
den çıkıp gitmiye dayanamıyorum. Ayak, yatak, ekmek.. artık
dayanamıyorum, anlıyor musun!

9

ELBE. Hayır, seni intihar düşünüyü sümüsk seni! Hayır, işi-
tıyor musun? Sen sanır mısın ki karın artık benimle oynamak iş-
temiyor, topallıyorsun, karın zil çalıyor diye burada benim ete-
gimin altına girivereceksin? Cump diye suya atlayıvermekle olup
biter mi bu iş? Azizim, aç kalan herkes kendini suda boğmaya
kalkışaydı bu biçare dünya kel bir hamal kafası gibi çıplak ka-
lırdı, dazlak ve pırl pırl. Yağma yok, delikanlı! Bu kaçamak
ağızları yutmam ben. Bana sökmez bu ağızlar. Sana bir güzel so-
pa çekmeli, yavrucuğum, evet! İstersen altı sene askerlik etmiş
oll! Bu işi herkes yaptı. Topallayan bir taraf mı ararsın, çook,
hepsinde. Yatağında başkası yatıyorsa sen de kendine başka ya-
tak ara! O biçare ve azıcık hayatını istemem ben. Sen benim
için nesin ki, yavrum? Bir ninenin sözü kulağına küpe olsun :
Hele önce yaşa! Önce çignen bakalım! Sen de çigne! Hele bur-
nunun ucuna kadar, şuraya kadar dol, ensende boza pişsin hele,
yüreğin yüzükoyun yerlerde sürünsün bir, bu işi ancak o zaman
tekrar konuşabiliriz. Ama şimdi delilik etme, anlaşıldı mı? Şimdi
burdan çek git, gözünün nuru! O senin yerin dibine geçesi bir
avuççağız ömrün benim için nedir ki? Senin olsun! İstemem onu,
sen ki yeni başladın hayata. Kapa ağzını, benim küçük adamca-
ğızım! Bak, sana bir şey söyleyeceğim, gayet yavaş, kulağına, gel
hele : intiharının içine edeyim seni! Süt kuzusu! Aç gözünü, bak
seni ne yapıyorum ben! (*Yüksek sesle.*) Heyy, gençler! Bu yav-
ruyu Blankenes'e ye, tekrar kumların üstüne fırlatın! Yeniden de-
niyecek, şimdi bana söz verdi. Ama yavaş olun, ayağı sakatmış.
Hey gidi yontulmamış, acemi çaylak hey!

1. SAHNE

(*Gece. Blankenes'e. Rüzgârın, suların sesleri duyulur.*
BECKMANN. ÖTEKİ ADAM.)

BECKMANN. Kim var orda? Gece yarısı. Suda. Heyy! Kim
var orda?

ÖTEKİ. Ben.

BECKMANN. Sen mi? Peki, kimsin sen?

ÖTEKİ. Öteki.

BECKMANN. Öteki mi? Hangi öteki?

ÖTEKİ. Dünkü. Daha önceki. Her zamanki. Evet diyen. Ce-

vap veren.

BECKMANN. Daha önceki, her zamanki mi? Sen okul sı-
ralarındaki, spor alanındaki öteki misin? Evin avlusundaki öteki
mi?

ÖTEKİ. Smolensk'teki tipide ben vardım. Gorodok'taki be-
ton siperde ben.

BECKMANN. Ya Stalingrad'da? Oradaki de sen miydin?

ÖTEKİ. O da bendim. Bu akşamki de ben. Yarınki de ben.

BECKMANN. Yarın. Yarın yok ki! Yarın sensiz olacaktır.

Defol! Senin çehren yok.

ÖTEKİ. Benden kurtulamazsın. Ben ötekiyim, ben her za-
man varım : Yarın. İkinci vakti. Yataкта. Geceleyin.

BECKMANN. Defol. Benim yatagım yok. Ben burda, ça-
murda yatıyorum.

ÖTEKİ. Çamurdaki de benim. Ben her zaman varım. Sen
benden kurtulamazsın.

BECKMANN. Senin çehren yok. Git işine!

ÖTEKİ. Benden kurtulamazsın. Benim binlerce çehrem var.
Ben herkesin tanıdığı sesim. Ben her zaman var olan ötekiyim.

Öteki, cevap veren. Sen ağlarken gülen. Sen yorgunken dürten.

Dürten, gizli kalan, bir vicdan gibi tedirgin edenim ben. Kötüleş-

iyiyi, en koyu karanlıklarda lâmbayı gören iyimserim ben. İna-

nan, gülen, sevenim ben! Topallayarak da olsa yürüyüp gidenim

ben. Sen hayır derken evet diyenim ben! Ben evet diyenim!

Ben..

BECKMANN. İşin yoksa söyle dur! Çek arabanı! Ben seni
istemiyorum. Hayır diyorum. Hayır! Hayır! Çek arabanı! Hayır
diyorum, işitmiyor musun?

ÖTEKİ. İşitiyorum. İşittiğim için de gitmiyorum ya! Hayır
diyen, peki, ya sen kimsin?

BECKMANN. Benim adım Beckmann.

ÖTEKİ. Senin kendi adım yok mu, hayır diyen?

BECKMANN. Yok! Dülden beri. Dülden beri benim adım
sadece Beckmann. İşte yalnız Beckmann. Masaya masa dendiği
gibi.

ÖTEKİ. Sana masa diyen kim?

BECKMANN. Karım. Yanlış söyledim, evvelce karım olan

kadın. Çünkü ben üç yıl yâdelerde kaldım. Rusya'da. Yurduma kadın döndüm. Bu bir felâket oldu. Üç sene, az değil, bilişsin. Kadın bana Beckmann dedi. Sadece Beckmann. Düşün ki aradan üç sene geçmişti. Bir masaya masa deriz ya, tıpkı onun gibi, Beckmann dedi. İskemle Beckmann! Kaldır şunu, Koltuk Beckmann! İşte bunun için benim kendi adım yok artık, anladın ya!

ÖTEKİ. Peki, ne diye burada kumların üstünde yatıyorsun?

Böyle gece yarısı, burada suyun içinde?
BECKMANN. Ayağa kalkamıyorum da ondan. Yurduma yamınsıra kittük gibi bir bacak getirdim. Hani hâtırâ olarak. Böyle anlamlar iyidir, biliyor musun, yoksa harb çok gabuk unutulur. Ben unutmak istemedim. Her şey o kadar güzeldi ki. Çocuklar, çocuklar, ne kadar güzeldi, değil mi?

ÖTEKİ. Bunun için mi gece vakti burada suya serilmiş, yatıyorsun?

BECKMANN. Düşünm.

ÖTEKİ. Vaay, düşün mü, suya mı?

BECKMANN. Hayır, hayır! Ne münasebet, öyle mi değil! Dinle bak, ben kendimi sulara isiyerek bıraktım, o biçim düştim. Daha fazla dayanamadım. Bu topallamalar, bu sekisler. Sonra şu kadın meselesi, eskiden karım olan kadın. O bana, masaya masa der gibi sadece Beckmann dedi. Sonra karımın yanındaki öbür erkek, bana sırttı. Sonra bu enkaz yığı. Yurdumdaki bu moloz tarlası. Burada, Hamburg'da. O molozların altında bir yerde benim goçüğüm yatıyor. Biraz çamur, biraz harç, biraz sıva. İnan çamuru, kenik harcı. Tam bir yaşında idi, ben onu görmemişim bile. Ama şimdi her gece görüyorum. On binlerce taşın altında. Moloz, olup olacağı bir parçacık moloz. Dayanamıyacağım, diye düşündüm. Kendimi suya atmak istedim. Bu çok kolay diyordum: dubadan aşağı. Cump. Tamam. Bittii!

ÖTEKİ. Cump mu? Tamam mı? Bittii mi? Sen rüya görmüştün, rüya. Baksana, kumların üstündesin!

BECKMANN. Rüya mı? Evet. Açlıktan rüya gördüm. Rit-yamda Elbe'nin beni tükürüp dışarı attığını gördüm. Elbe denen bu cadı.. Elbe beni istemedi. Hele bir kere daha dene, dedi. Hak-kın yok, pek toysun, dedi. Senin ufaak hayatının içine edeyim, dedi. İntiharının içine edeyim, diye kulacağıma söyledi. İçine ede-

yim, dedi bu körolası cadı.. Bir balık pazarı karısı gibi döşendi. Hayat güzel, dedi. Bense burada Blankenese kıyılarında ıslak pa-gavralar içinde yatıyor, donuyorum. Ben her zaman dondum. Rusya'da uzun zaman dondum. Bu bittii tükennemez üşümelere artık usanç geldi. Sonra da Elbe denen bu melun cadı.. Evet, ben bütün bunları açlıktan rüyada gördüm. O ne?

ÖTEKİ. Birisi geliyor. Bir kız galiba. İşte! İşte geldi.

KIZ. Burada biri mi var? Şimdi birisi konuşuyordu. Heyy, burada biri mi var?

BECKMANN. Evet, burada birisi yatıyor. Burada, Burda, suyun kıyısında.

KIZ. Orda ne yapıyorsunuz? Niçin ayağa kalkmıyorsunuz?
BECKMANN. Yatıyorum, görüyorsunuz ya! Yarı karada, yarın suda.

KIZ. Ama neden? Kalkın canımı! Suda siyah bir yığın görün-ce önce bir ölü sandım.

BECKMANN. Doğru, simsiyah bir yığın, alın benden de o kadar!

KIZ. Konuşmanız pek gülmüç, bana kalırsa. Burada suyun içinde gece vakti artık çokluk ölümler yatar. Bazan şışmış ve kay-gandırlar. Hem de hayaleter gibi beyaz. Ben de işte bunun için o kadar korktum. Ama şükür, sağsınız ya. Fakat adamakıllı ıslak-sınız her halde.

BECKMANN. Öyle! Tıpkı bir ceset gibi ıslak ve soğuk!

KIZ. Şu halde kalkın canım ayağal! Yoksa yaralı mısınız?

BECKMANN. O da var. Diz kapağımı aldılar. Rusya'da. Ar-tık ömrüm boyunca kittük gibi bir bacakla topallamam gereki-yor. İlerleme yok da gerileme var galiba. Ayağa nasıl kalkarım?
KIZ. Gelin hele. Ben size yardım ederim. Yoksa bu gidişle balık olacaksınız.

BECKMANN. Yeni bir gerileme olmaz diye düşünüyorsan-ız bir deneyebiliriz. Tamam. Teşekkür ederim.

KIZ. Gördünüz mü, şimdi yuvarı bile çıktınız. Ama siz ıslak ve buz gibisiniz. Ben burdan geçmeseydim az sonra mahlak-k bir balık olurdunuz. Âdeta dilsizsiniz de üstelik! Size bir şey söyleyebilir miyim? Ben hemen şırackta oturuyorum. Eyde kuru canaşlar var. Benimle gelir misiniz? Evet mi? Yoksa üstünüzü-

değiştirmeme müsaade etmeyecek kadar mağrur musunuz? Sizi yarı balık siz! Sizi dilsiz, ıslak balık siz!

BECKMANN. Beni götürüyor musunuz?

KIZ. Evet, eğer isterseniz. Ama sırf ıslak olduğunuz için. İnşallah çok çirkin ve alçakgönüllüsünüzdür; sizi götürdüğümce pişman olmam o takdirde. Ben sizi yalnız şunun için götürüyorum, çünkü çok ıslanmış, üşümüşünüz, çünkü.

BECKMANN. Çünkü mü? Ne çünküsü? Hayır, yalnız ıslanmış, üşümüş olduğum için. Başka hiçbir sebep yok.

KIZ. Yoo, var. Çünkü sesiniz o kadar ümitsiz ki! Öyle yaşlı, öyle perişan ki! Ah, bu pek saçma, değil mi? Geliniz; yaşlı, dilsiz, ıslak balık! Gelinizi!

BECKMANN. Durun! Hızlı yürüyorsunuz, yetişemiyorsunuz. Bacağım geri kalıyor. Yavaş!

KIZ. Ha, evet. Şu halde, yavaş! Nuh Nebiden kalmış, koca-mış, ıslanmış, donmuş iki balık gibi.

ÖTEKİ. Cıttılar. Böyledir bu iki bacaklılar. Bu yeryüzü insanları pek gariptirler. Kendilerini önce suya atarlar, çulğın gibi ölündedir gözleri. Derken bir başka iki bacaklı, karanlıktan tesadüf çıkar gelir; eteklilik, göğüslü, uzun saçlı biri. O zaman yavaşlamak birdenbire yine çok güzeldir, tatlıdır. O zaman hiçbir erkek ölmek istemez. O zaman artık hiç ölü olmak istemezler. Birkaç tel saç yüzünden; beyaz bir ten, birazcık kadın kokusu uğruna. O zaman ölümlü düşeklerinden kalkarlar, şubatta on binlerce geyik gibi zindedirler. O zaman bu lanetli, boş, sefil yer yuvarlağında yaşamaya dayanamadıklarını iddia eden, sular içinde ölümlü başlarlar... Hepsisi o bir çift göz, o bir parça yumuşak ve sıcak sevgi, o ufak eller, o narın boyun uğruna. Hatta sudaki ölümler bile. Ah bu iki bacaklılar, ah şu dünyanın bu pek gariptir insanları..

2. SAHNE

(Bir oda. Gece. Bir kapı gıcırtyla açılır, kapanır.)

BECKMANN. KIZ.)

KIZ. Tamam; şimdi oltama düşen balığı lâmba ışığında bir

göreyim hele! Vaay.. (Güler.) Aman Allah aşkına, bu da nedir kuzum?

BECKMANN. Bu mu? Bu benim gözlüğüm. Öyle! Gülersiniz. Bu benim gözlüğüm. Ne yazık!

KIZ. Siz buna gözlük mü diyorsunuz? Bence siz, mahsus gözlüğünüz olmak istemişsiniz.

BECKMANN. Evet, gözlüğüm. Haklısınız, belki biraz gü-lünç! Camların etrafında bu gri teneke çerçeveler. Sonra kulaklara geçirmeye bu gri saplar. Durum üstündeki bu gri köprü! Bu gözlük insanı, üniforma giymiş gibi yapıyor. İnsan tenekeden bir robot oluyor, gaz maskesi takmışa dönüyor. Bu da zaten gaz maskesi gözlüğü!

KIZ. Gaz maskesi gözlüğü mü?

BECKMANN. Gaz maskesi gözlüğü. Gözlük kullanan askerler için. Gaz maskesi takınca da görebilsinler diye.

KIZ. Peki ama niçin hâlâ bu gözlükle dolaşıyorsunuz? Doğru dürüst bir gözlüğünüz yok mu?

BECKMANN. Yok. Vardı, tabii. Ama bir kurşun geldi, kırıldı. Evet, güzel değil. Ama hiç değilse bu olsun var ya! Çok çirkin, biliyorum. Bazen benimle alay ettikleri zaman şaşkına da dönüyorum. Ama eh ne çare, hepsi bir. Bunsuz olamam. Gözlüksüz kalırsam mahvolduğum gündür. Cidden, elim kolum bağlanmıştır.

KIZ. Yaa? Demek gözlüksüz olunca tamamen âcizsiniz öyle mi? (Neşeli, sert değil.) O halde bu iğrenç şeyi derhal bana veriniz. Ha şöyle.. Şimdi bir diyecğiniz var mı? Hayır, bunu ben-den ancak giderken geri alabilirsiniz. Üstelik sizin bu şekilde tamamen âciz olduğunuzu bilmek, bana ferahlık veriyor. Çok ferahlatıcı. Hem gözlüksüz bambaşka oluyorsunuz. Bence siz sırf, bu korkunç gaz maskesi gözlüğü gerisinden baktığınız için böyle biçare görünüyorsunuz.

BECKMANN. Şimdi her şeyi ancak çok bulamk görebiliyorum. Gözlüğü geri verin. Artık bir şey göremez oldum. Siz bile birdenbire ne kadar uzagındasınız. Çok silik.

KIZ. Mükemmel! Tam benim istediğim gibi. Hem sizin için de çok iyi oldu. Gözlükle bir hayalet benziyorsunuz.

BECKMANN. Belki de sahiden bir hayaletim ben. Dünden kalma, bugün artık kimsenin görmek istemediği bir hayalet. Harh-

den kalma, sulh için üstüncörü bir tamir görmüş bir hayalet.

KIZ. (*Candan, sıcak.*) Hem de öyle somurtkan, öyle üzgün bir hayalet ki! Bence siz içinde de böyle bir gözlük taşıyorsanız, sizi eğreti balık sizi Bırakın, gözlük bende kalsın. Bir gece de her şeyi biraz bulantık görüverin, ne çıkar! Pantolon uydı mu barış? Eh, fena değil. Alın şu ceketi del

BECKMANN. Hahal Beni önce sudan çıkarıyor, sonra da hemen yine boğmak istiyorsunuz. Bu bir atlet ceketi. Bunu hangi pehlivandan kaldınız?

KIZ. Pehlivan benim kocam. Kocandı.

BECKMANN. Kocanız mı?

KIZ. Evet. Yoksa beni, elbise ticareti yapan biri mi sandınız?

BECKMANN. Nerede? Kocanız nerede?

KIZ. (*Acı bir sesle, yavaş.*) Açlıktan öldü, dondu, kaldı.. bir miyim? Stalingrad'dan beri kayıp. Üç sene oldu.

BECKMANN. (*Domuz.*) Stalingrad'da mı? Stalingrad'da. öyle yal Evet, Stalingrad'da, göğü orta kaldı. Ama kimleri dönüp geldiler. Dönerler, dönmeyenlerin elbiselerini giyiyorlar. Kocanız, pehlivan, bu elbiselerin sahibi orta kaldı. Ben, ben geldim, onun elbiselerini giyiyorum. Güzel şey, doğrusu! Güzel, değil mi? Ceketi öyle bol ki, içinde boğuluyorum âdetâ. (*Çabuk çabuk.*) Bunu çıkarmalıyım. Evet. Tekrar kendi ıslak ceketimi giymeliyim. Bu ceketin içinde mahvoluyorum. Beni boğuyor, bu ceket. Ben bu ceketin içinde bir şaka gibiyim. Harbin yaptığı miit-hiş ve âdi bir şaka. Bu ceketi artık çıkarmak istiyorum.

KIZ. (*Sıcak, ümitsiz.*) Sakın ol, balık! Çıkarma, lütfen. Böyle hoşuma gidiyorsun, balık! Şu gülmüş saç tıraşına rağmen! Bu saçları da Rusyadan getirdin, öyle mi? Gözlüğün, bacağın, sonra bu kısa, güdük saçlar. Görüyorsun ya, nasıl anladım. Seninle alay ediyorum sanma, balık! Hayır, balık, ben yapmam bunnul Öyle harikulâde bir mahzunluğun var ki, zavallı mahzun hayalet : bol ceketin içinde, saçlarımla, kaskatı bacağınla! Bırak, balık, bırak. Ben gülmüş bulmuyorum. Hayır, balık, senin öyle harikulâde bir mahzunluğun var ki! Bığare gözlerinle yüzüme baktıkça hümgür hümgür ağlıyasım geliyor. Sen hiç konuşmuyorsun. Bir şey söyle, balık, lütfen! Ne olursa olsun, bir şey söyle. Yarsın anlamsız ol-

sun, ama söyle! Konuş, balık, dünya öyle korkmuş sessiz ki! Konuş da bittsin bu büyük yalnızlık. N'olur ağzını, balık adam! Bütün gece, böyle ayakta durma. Gel. Otur. Şuraya, yanına. Öyle uzakta durma, balık! Çekinmeden yaklaşabilirsin, nasıl olsa beni ancak bulantık görüyorsun. Gelsene! İstersen yun gözlerini. Gel ve konuş ki bir şey çıksın ortaya. Sessizliğin delişetini duymuyor musun?

BECKMANN. (*Sığırmış.*) Seni seyretnmek hoşuma gidiyor. Evet, seni! Ama atacağım her adımda gerilemekten korkuyorum. İşte budur benim derdim.

KIZ. Ah sen ah. Heri, geri. Üst, alt. Yarın beyaz ve şışmış, sularda olacağız belki. Sessiz ve soğuk. Ama bugün henüz sıcakız yal Bu gece de henüz sıcakız. Balık, bir şey söyle, balık! Bu gece artık yüzüp benden kaçamazsın. Sakın ol. Söylediklerinin hiçbirine inanmam. İyisi mi, kapyı kitleyim bar!

BECKMANN. Bırak. Ben balık değilim, kapyı kitlemesen de olur. Yok, sahiden ben balık değilim.

KIZ. (*Candan.*) Sen yok musun balık, seni! Seni tamir görmüş, mahzun, ıslak hayalet seni!

BECKMANN. (*Dalgın.*) Eziyor beni. Boğuluyorum. Boğazımı sıkıyor. İyi göremiyorum da ondan. Her şey bir duman içinde. Fakat boğuyor beni.

KIZ. (*Ürkünç.*) Ne oluyorsun? Hey, neyin var? Hey!

BECKMANN. (*Korkusu çoğalarak.*) Ben artık yavaş yavaş gıdırıyorum. Gözlüğümü ver. Çabuk. Gözlerimin ötü dumanlı da ondan böyleyim. İştê! Besbelli arkanda bir adam var senin. Buraya geldik geleli. Uzun boylu bir adam. Pehlivan gibi. Bir pehlivan, anlıyor musun! Ama sırf gözlüğüm olmadıği için böyle görüyorsun, çünkü pehlivanın tek ayağı var. Yaklaştıkça yaklaşıyor, pehlivan, bir ayağı var, iki de koltuk değneği. İstiyor musun : tak tük, tak tük. Koltuk değneklerinin sesidir bu. İşte şimdi arkanda. Ensende solğununu hissetmiyor musun? Bana gözlüğümü ver. Onu daha fazla görmek istemiyorum. İşte, şimdi tam arkandal

(KIZ, bir çığlık koparıp, odanın dışarı fırlar. Bir kapı gıcır-tıyla açılır, kapanır. Koltuk değneklerinin takırtıları açkça duyulur.)

BECKMANN. (Fısıldar.) Pehlivan!

TEK AYAKLI ADAM. (Monoton.) Ne anıyorsun burda, hey? Benim ceketimi giymiş, benim odamda, karımın yanında?

BECKMANN. (Bir kötürüm gibi.) Senin ceketin? Senin odan? Senin karın mı?

TEK AYAKLI ADAM. (Hep gayet monoton ve hissiz.) Hey, ne işin var burda?

BECKMANN. (Kesik kesik soluyarak, yavaş.) Dün gece karımın yanındaki erkeğe ben de bunu sordum. Benim gömleğimi giymişti. Benim yatağında. «Hey, ne işin var senin burda?» diye sordum. Adam omuzlarını kaldırdı. «Sahi, ne işin var benim burda?» dedi. Böyle cevap verdi. Bunun üzerine yatak odasının kapısını tekrar kapadım, hayır, önce ışığı söndürdüm. Sonra yine dışarı çıktım, sokaklarda.

TEK AYAKLI ADAM. Yaklaş ışığa da yüzünü göreyim. Yaklaş! (Boğuk:) Beckmann!

BECKMANN. Evet. Benim. Beckmann. Beni artık tanıyamazsın sanırdım.

TEK AYAKLI ADAM. (Yavaş sesle, ama korkunç stemli.) Beckmann.. Beckmann.. Beckmann..

BECKMANN. (Azap duyarak.) Hey, kes artık. Adımı söyleme. Ben artık bu ismi istemiyorum. Hey, kes artık!

TEK AYAKLI ADAM. (Monoton bir sesle tekrarlar.) Beckmann.. Beckmann..

BECKMANN. (Haykırır.) Beckmann değilim ben! Artık Beckmann olmak istemiyorum! Ben artık Beckmann olmak istemiyorum!

(Dışarı koşar. Bir kapı gıcırda ve kapanır. Issız sokakta rüzgârın estigi, bir insanın koştuğu duyulur.)

ÖTEKİ. Dur! Beckmann!

BECKMANN. Kimdir o?

ÖTEKİ. Ben. Öteki.

BECKMANN. Yine mi karşıma çıktım?

ÖTEKİ. Ben her zaman karşıyaydım, Beckmann. Her zaman, Beckmann.

BECKMANN. Ne istiyorsun? Bırak da gideyim.

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann. Bu yol Elbe'ye gider. Gel, senin

yolun ilerde.

BECKMANN. Bırak da geçeyim. Ben Elbe'ye gideceğim.

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann! Gel, sen bu yolu yürüyeceksin.

BECKMANN. Bu yolu mu? Yani yaşamalı mıyım? Daha mı yürüyeyim? Yemeli, içmeli, bunca şeyi yapmalı mıyım?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann!

BECKMANN. (Heyecanlı olmaktan çok, duygusuz.) Bu ismi söyleme. Ben artık Beckmann olmak istemiyorum. Benim artık adım yok. Bir insanın bulunduğu, tek ayaklı, eh ne çare sadece tek ayaklı bir adamın bulunduğu yerde, ben yaşamaya devam etmiydim, öyle mi? Beckmann adında bir çavuş: «Onbaşı Bauer, bulunduğunuz noktada sonuna kadar mutlaka dayanacaksınız!» dediği içindir ki, bu adam böyle tek ayaklı. Ben, boyuna, Beckmann, diyen bu tek ayaklının olduğu yerde yaşamaya devam edeyim, öyle mi? O hiç durmadan Beckmann derken, habire Beckmann derken, bu ismi mezar der gibi söylerken; cinayet der gibi, köpek der gibi; bu adam benim adımla kıyamet der gibi, boğuk, tehditli, üzgün söylerken, sen bana: «Yaşamaya devam et!» diyorsun ha? Ben dışarda, kapıların dışındayım, yine dışında. Dün gece kapıların dışındaydım. Bugün yine dışında. Ben daima kapıların dışındayım. Ve kapıları kapalı. Oysa ben ayakları külçe gibi ve yorgun bir insanım. Açıktan karı guruldayan bir insan. Gecenin ayazında kanı donan bir insan. Tek ayaklıysa boyuna ismini söylüyor. Geceleri gözümde artık uyku girmiyor. Ben nereye gidebilirim, yahu? Bırak da geçeyim!

ÖTEKİ. Gel, Beckmann. Biz yine bu yoldan yürüyelim. Ben seni bir adama götüreceğim. Ona devredersin.

BECKMANN. Neyi?

ÖTEKİ. Sorumluluğu.

BECKMANN. Bir adama mı gideceğiz? Pekâlâ, gidelim. Üzerimdeki sorumluluğu ona devrederim. Haydi, gidelim. Tek ayaklıdan kurtulup bir gece rahat uyumak istiyorum. Ona devrederim. Evet! Ona devrederim. Ölüleri ona devrederim. Ona! Evet, gel, bir adama gidelim, sıcak bir evde oturan bir adama. Bu şehirde, her şehirde. Bir adama gidelim, ona bir şey hediye edelim. Hoş, iyi, namuslu bir adama; bütün ömrü boyunca yalnız görevini, daima sadece görevini yapmış bir adama gidelim. Görev,

ama müthiş bir görev! Korkunç bir görev! Yere batası, batası, batası bir görev! Geli Hadi geli

3. SAHNE

(Bir salon. Bir kapı gündüzarak açılır, kapandı.)
BİNBAŞI ve AİLESI. BECKMANN.)

BECKMANN. Afiyet olsun, Binbaşımı!

BİNBAŞI. (Lokmasını çiğniyerek.) Af buyurun, ne dediniz?

BECKMANN. Afiyet olsun, Binbaşımı!

BİNBAŞI. Akşam yemegimde beni rahatsız ediyorsunuz. İşiniz bu kadar acele mi?

BECKMANN. Hayır. Ben yalnız, bu gece kendimi sulara mı atayım, yoksa hayatta mı kalayım, işte bunu öğrenmiye geldim. Hayatta kalırsam nasıl yaşarım, bilmiyorum. O zaman gündüzleri aradabir bir şeyler yemek isterim. Geceleri, geceleri uyumak isterim. Hepsi bu kadar.

BİNBAŞI. Hadi, hadi, hadi! Bir erkeğe yakışmayan bu saçma lâfları bırakınız. Siz askerдіңiz, öyle mi?

BECKMANN. Hayır, Binbaşım.

DAMAT. Nasıl hayır? Sırtınızda bu üniforma neçî?

BECKMANN. (Monoton.) Evet. Altı sene. Ama ben dağını, on yıl bir postacı elbisesi giysem muhakkak postacı mı olmam gerek, diye düşünüyorum.

KIZ. Baba, sor bakalım, ne istiyormuş. Hep benim tabeğime bakıyor.

BECKMANN. (Candan.) Pencereleğiniz dışardan öyle sıcak ki! Böyle pencerelerden bakmak nasıl oluyor, hele bir daha göreyim, dedim. Ama içerden bakmak, içerden. Geceleri aydınlık, sıcak pencerelere karşı açtıkta, dışarda olmak, ne demektir bir misiniz?

ANNE. (Nefretle değil, daha çok dehşetle duyarak.) Bey, söyle de gözlüğünü çıkarın. Bu gözlüğü gördükçe üşüyorum.

BİNBAŞI. Şekerim! Bu gaz maskesi gözlüğü. Gözleri bozuk askerlerin gaz maskesi altında kullanmaları için 1934'te ortaya kabul edildi. Bu ıvrızvırı ne diye çıkarıp atmazsınız? Harb bitti.

BECKMANN. Evet, bitti. Bunu herkes söylüyor. Fakat göz-

lük hâlâ lazım bana. Ben miyopum, gözlüksüz bulamk görürüm. Ama gözlük olunca seçebiliyorum. Soframızdaki şeyleri burdan çok iyi görüyorum.

BİNBAŞI. (Sözünü keser.) Yahu, bu ne garip saç tıraşı böyle? Kodesite miydiniz? Kimbilir, ne halatlar ettiniz, ha? Eee, çarın baklayı ağzınızdan, bir eve daldınız da enselendiniz mi yoksa?

BECKMANN. Evet, Binbaşım. Bir yere dalanlar arasında ben de vardım. Stalingrad'da, Binbaşım. Ama işimiz ters gitti, onlar bizi yakaladılar. Üç yıl harbettik, yüz binlerce adam, hepimiz. Reisimiz sivil giyindi, hayyar yedi. Üç yıl hayyar. Geridekiler karlar altında kaldılar, ağızlarına step kumları doldu. Biz sıcak su kaşıkla. Fakat şefin hayyar yemesi gerekiyordu. Tava üç sene. Kafalarımızı kazıdılar. Boyunumuzdan mı, yoksa yalnız saçlarımızı mı, orasına pek bakılmıyordu. Kelleleri kesilenler, en bahçıvarlardı zaten. Onlar hiç değilse boyuna hayyar kaşıkla-maktan kurtuluyorlardı.

DAMAT. (Öfkeli.) Ne dersin buna, kayın peder? Ha? Ne dersin?

BİNBAŞI. Genç ve aziz dostum! Siz durumunu enkonu de-ğıştiren anlatıyorsunuz galiba. Biz Almanız canım. Bizim, o kendimize vergi gerçekçiliğimizden ayrılmamız doğru mu? Gerçeği üstün tutan her zaman en iyi yürür; demiş Clausewitz.

BECKMANN. Evet, Binbaşımı! Pek güzel, Binbaşımı! Buna, bu gerçeğe ben de katılıyorum. Biz karımızı güzelce doyuruyoruz, Binbaşım, adamakıllı doyuruyoruz, Binbaşım! Biz yeni bir gömlek, düğmeleri tamam ve delisiz bir elbise giyiyoruz. Sonra biz sobayı yakıyoruz, Binbaşım, çünkü bir sobamız var, değil mi Binbaşım? Sonra biz biraz grog hazırlamak üzere çay güğümünü sobanın üstüne koyuyoruz. Sonra biz pancurları indiriyoruz, bir koltuğa gömülüyoruz, çünkü bir koltuğumuz var, değil mi Binbaşım? Biz karımızın lâtif partüünü kokuyoruz, kokladığımız kan değil, değil mi Binbaşım, kan değil, ve biz tertemiz bir yatağımız var diye seviyoruz, bir yatağımız var, iklimizin de var, değil mi Binbaşım; yatak odasında bizi bekleyen yumuşak, alpak sıcak bir yatak. O zaman biz gerçeği üstün tutuyoruz, Binbaşım, biz Almanlara vergi gerçekçiliğimizi.

KIZ. Bu adam deli.

DAMAT. Ne münasebet, sarhoş.

ANNE. Bey, bitir şunu. Bu adamın karşısında üşüyorum.

BİNBAŞI. (*Sert değil.*) Edindiğim kuvvetli kanaate göre siz onlardan birisiniz, azıcık bir harb karşısında aklı karışanlardan biri. Siz neden subay olmadınız? Bambaşka görevlere girebilirdiniz. Kibar bir karınız, şimdi de hoş bir eviniz olurdu. Bambaşka bir insan olurdu. Neden subay olmadınız?

BECKMANN. Sesim çok yavaştı, Binbaşım, sesim çok yavaş.

BİNBAŞI. Gördünüz mü, çok yavaşsınız. Açıkçası siz onlardan birisiniz, biraz yorgun, biraz yumuşak olanlardan biri, ne dersiniz?

BECKMANN. Evet, Binbaşım. Öyle! Biraz yavaş. Biraz yumuşak. Ye yorgun, Binbaşım, yorgun, yorgun, yorgun! Yani ben uyuyamıyorum, Binbaşım, hiçbir gece, Binbaşım! Buraya bunun için geldim, size bu yüzden geldim, Binbaşım; çünkü biliyorum, bana siz yardım edebilirsiniz. Ne çare, ben tekrar uyumak istiyorum! Başka bir şey istediğim yok ki! Yalnız uyumak. Derin, deriksiz uyumak.

ANNE. Bey, yanımızdan ayrılma. Korkuyorum. Bu adamın karşısında üşüyorum.

KIZ. Saçmalama, anne! Bu onlardan biri, evlerine ufak bir çatlakla dönenlerden biri. Bunlardan insana zarar gelmez.

DAMAT. Bana kalırsa bu bey biraz küstah galiba.

BİNBAŞI. (*Kendine güvenerek.*) Siz bana bırakın çocuklar, ben bu tip insanları kitadan bilirim.

ANNE. Aman yarabbi, ayakta uyuyor.

BİNBAŞI. (*Âdeta bir baba gibi.*) İşi biraz sıkı tutmak gerekir, hepsi bu kadar. Bırakın, ben hallederim.

BECKMANN. (*Çok dalgın.*) Binbaşım?

BİNBAŞI. Peki, ne istiyorsunuz?

BECKMANN. (*Çok dalgın.*) Binbaşım?

BİNBAŞI. Sizi dinliyorum.

BECKMANN. (*Uykulu, rüyada gibi.*) Dinliyor musunuz.

Binbaşım? İyi öyleyse, dinliyorsanız Binbaşım! Size rüyamı anlatmak istiyorum da Binbaşım! Ben bu rüyayı her gece görüyorum. Birisi dehşetle haykardığı için de birden uyaniyorum. Bili-

yor musunuz haykaran kim? Ben kendim, Binbaşım, ben kendim! Tuhaf, değil mi, Binbaşım? Sonra artık uyuyamıyorum. Her gece, Binbaşım. Düşünün, her gece uykusuz kalmak ne demektir, Binbaşım! Bu yüzden yorgunum, Binbaşım, müthiş yorgun!

ANNE. Bey, bizi bırakma. Üşüyorum.

BİNBAŞI. (*İlgilenir.*) Gördüğünüz rüyadan uyaniyorsunuz, öyle mi?

BECKMANN. Hayır, haykırmamdan. Rüyadan değil, haykırmamdan.

BİNBAŞI. (*İlgile.*) Fakat sizi haykırmaya sevkeden rüya, değil mi?

BECKMANN. Öyle, tabii. Sebep rüya. Bu öyle garip bir rüya ki! Anlatayım hele! Dinliyorsunuz ya, Binbaşım? Bir adam var, kısılofon çalıyor. Çılınca bir hava çalıyor. Bir yandan da terliyor adam, çünkü alabildiğine şişman. Çaldığı da muazzam bir kısılofon. Çalgı pek muazzam olduğu için adam her vuruşta, kısılofonun önünde sağa sola uçuyor. Bir taraftan da terliyor, çünkü cidden pek şişman. Terliyor, ama terlediği ter değil, işin tuhaf tarafı da bu ya! Adam kan terliyor, duman duman kan. Ve kan geniş ve kırmızı iki şerit halinde pantolonunun sağından soldan aşağı akıyor, bu haliyle adam uzaktan bir general gibidir. Bir general gibi! Şişman, kanlı canlı bir general. Harblere girmiş çikmiş yaşlı bir general olsa gerek, çünkü iki kolu da yok. Evet, uzun, ince takma kollarla çalıyor; el bombası sapına benzeyen, maden halkalı, tahta kollarla. Pek garip bir çalgıcı olsa gerek bu general, çünkü muazzam çalgısının çubukları asla tahtadan değil. Hayır, inanın bana, Binbaşım, inanın bana; çubuklar kemikten. İnanın bu sözüme, Binbaşım, kemikten!

BİNBAŞI. (*Yavaşça.*) Evet, inaniyorum. Kemikten.

BECKMANN. (*Hâlâ uykuda gibi, hayret gibi.*) Evet, tahtadan değil, kemikten. Harikulâde beyaz kemikler. Adamın önünde kafatasları, kürek kemikleri, kalça kemikleri. İnce sesler için kol kemikleri, bacak kemikleri. Sonra kaburgalar, binlerce kaburga. Nihayet, kısılofonun ta sonunda çok ince seslerin çıktığı kısımda parmak kemikleri, ayak kemikleri, dişler. Evet, en sonunda dişler. İşte pantolonu sağlı sollu general şeritli şişman zatın çaldığı kısılofon. Çok komik bir çalgıcı, bu general, değil mi?

BİNBAŞI. (Şaşırır.) Evet, çok komik. Çok, çok komik! BECKMANN. Ya, asıl şimdi başlıyor. Rüya şimdi başlıyor. Şu halde general, insan kemiklerinden yapılmış koskoca ksilofonun önündedir, takma kollarıyla bir marş çalıyor. Prusya Zaferleri yahut Badenweiler. Ama en çok Gladysatorların Girişini ve Eski Silâh Arkadaşları'nı çalıyor. En çok bunları çalıyor. Bilirsiniz değil mi, Binbaşım, Eski Silâh Arkadaşları marşını? (Yaavgıca söylemeye başlar.)

BİNBAŞI. Evet, evet. Tabii. (O da yaavgıca söylemeye başlar.)

BECKMANN. İşte o zaman geliyordur. Kafle halinde, glad-yatorlar, eski silâh arkadaşları. Toplan gömüldükleri mezarların dan kalkıyorlar, kanlı iniltileri gökte beyaz aya kadar ortalığı koku-tuyor. Geceler bu yüzden böyle. Kedi pisliği gibi böyle acı. Böyle kırmızı; beyaz bir gönleğe dökülmüş ahududu şerbeti gibi böyle kırmızı. O zaman geceler öyle oluyor ki soluğunuz kesili-yor. Öpmek için dudak, içmek için konyak bulamazsak havasız-lıktan boğuluyoruz. Ta aya, beyaz aya kadar kanlı iniltilerin ko-kusu yükseliyor, Binbaşım, ölümler gelince, şerbet lekeli ölümler.

KIZ. İstiyorum musunuz, deli bu adam! Ay beyazmış, öyle di-yor. Beyazmış! Ay!

BİNBAŞI. (Kuru.) Sağmal Ay, tabii, her zaman sarıdır. Re-vani gibi! Omlet gibi! Hep sarıdır ay.

BECKMANN. Ne münasebet, Binbaşım, ne münasebet! Ölümlerin geldikleri gecelerde ay, beyaz ve hastadır. Kendini derede boğmuş gebe bir kızın karnına benzer. Öyle beyaz, öyle hasta, öyle yuvartak. Hayır, Binbaşım, ölümlerin geldikleri gecelerde ay beyazdır; ölümlerin kanlı iniltileri beyaz, hasta, yuvartak aya ka-dar ortalığı kedi pisliği gibi keskin kokudur. Kan. Kan. Sonra ölümler çürümüş sargılar, kanlı üniformalarla yağın yağın gömüldük-leri mezarlardan çıkıyorlar. Okyanuslardan çıkıyorlar; steplerden, yollardan, ormanlardan geliyordur; yıkıntılardan, bataklıklardan geliyordur; donmaktan kararmış, yeşil, çürümüş. Steplerden kalk-yordur; tek gözli, dişleri dökülmüş, tek kollu, bacadan yoksun. bağırsakları paramparça, kafatasları kırılmış, elsiz, delik deşik, leş gibi kokarak, kör. Korkunç bir sel halinde sulara kapılmış ge-tiyorlar, sayılarını saymak imkânsız, aclarını saymak imkânsız! Gö-

zün alamıyacağı kadar geniş, korkunç ölümler denizi, mezardan kıyıları basıyor; geniş, peltemsi, sakat, kanlı, dünyayı kaplıyor. Sonra şerhleri kandan general : «Beckmann Çavuş!» diyor bana. «Sorumluluk sizin! Sağdan saydığımız!» O zaman ben, oyuk oyuk sırttan miyonlarca iskelet önünde; artıklar, kemik kalıntıları önün-de, üzerinde sorumluluk, duruyor : «Sağdan say!» diyorum. Ama onlar, onlar saymıyorlar. Korkunç şekilde genelerini oynatıyor-lar, fakat sayı saymıyorlar. General elli kere çömel, kalk emri ve-riyor. Çürümüş kemikler çürüyor, ciğerler hırıldıyor, ama sayı saymıyorlar! Bu bir isyan değil midir, Binbaşım? Açıkça isyan?

BİNBAŞI. (Fısıldar.) Evet, açıkça isyan!

BECKMANN. Taş gatlansa sayı saymıyorlar. Fakat bir araya geliyor bu çürümüşler, ve bir söz korusu doğuyor. Günhiyen, teh-di eden, boğuk bir söz korusu. Biliyor musunuz ne diye böğürü-yorlar, Binbaşım?

BİNBAŞI. (Fısıldar.) Hayır!

BECKMANN. Beckmann! diye böğürüyorlar. Beckmann Çavuş! Hep Beckmann Çavuş! Böğürüşleri büyüyor. Böğürmele-ri yuvartlanarak geliyor; bir tanı haykırıyormuş gibi vahşi, yabanc, soğuk, muazzam böğürüşleri büyüyor, yuvartlanıyor, büyüyor, yu-varlanıyor! Öyle büyüyor, öyle boğarcasına büyüyor ki ben artık soluk alamaz oluyorum. O zaman bağırıyorum, gecede bağırma-ya başlıyorum. O zaman bağırarak zorunda kalıyorum; korkunç, korkunç şekilde bağırıyorum. Bu haykırışım üzerine de hep uya-nyorum. Her gece. Her gece bu kemik ksilofon konseri, her gece söz korusu, her gece bu korkunç haykırış. O zaman artık bir da-ha uyuyamıyorum, çünkü sorumluluk bende kalmıştı. Sorumluluk bende kalmıştı. Evet, bende kalmıştı. İşte size bunun için gel-dim, Binbaşım; çünkü ben de artık tekrar uyumak istiyorum. Ar-tık tekrar uyumak istiyorum. İşte size bunun için geldim, çünkü uyumak istiyorum, artık tekrar uyumak istiyorum.

BİNBAŞI. Peki, benden ne istiyorsunuz?

BECKMANN. Onu size geri vermeye geldim.

BİNBAŞI. Kimi?

BECKMANN. (Âdeta şif.) Sorumluluğu. Ben size sorum-luluğu geri vermeye geldim. Hiç mi hatırlamıyorsunuz, Binbaşım? 14 Şubatı? Gorodok'da. 42 dereceydi soğuk. Hani siz bizim şipe-

re gelmişsiniz de Binbaşım : «Beckmann Çavuş!» demiştiniz. «Buyur komutanım!» diye seslenmişim. Sonra siz demiştiniz ki — sorulduğunuz donuyor, kürklü yakınızda kırağı olup kalyordu, çok iyi hatırlıyorum, çünkü çok güzel bir kürk yakamız vardı — demiştiniz ki : «Beckmann Çavuş, size yirmi-er veriyorum, yirmisinden de siz sorumlusunuz. Gorodok doğusundaki ormanı keşfe çıkacak, mümkünse birkaç düşman askeri ele geçireceksiniz, anlaşıldı mı?» Ben : «Evet, Binbaşım!» demiştim. Sonra yola koyulmuş, yapacağımız keşfi yapmıştık. Sorumluluk bende idi. Sonra bütün gece keşifle uğraştığımız, sonra ateş açılmıştı. Tekrar sipere döndüğümüzde on bir kişi eksilmişti. Bendim sorumlu. İşte hepsi bu kadar, Binbaşım. Ama şimdi harb bitti, şimdi uyumak istiyorum, şimdi sorumluluğu size geri veriyorum, Binbaşım; daha fazla bende kalmasını istemiyorum, onu size geri veriyorum, Binbaşım.

BİNBAŞI. Fakat Beckmann'ciğim, yok yere telaşlanıyorsunuz. Hiç bu anlama gelir mi bu?

BECKMANN. (Heycamsız, ama alabildiğine ciddî.) Gelir. Gelir, Binbaşım. Bu anlama gelir. Sorumluluk sadece bir kelime, akpak insan etini kara toprak haline sokan bir kimya formülü değildir ki! Biz, insanları boş bir kelime uğruna ölüme bırakamayız ki! Sorumluluğu da bir yere teslim etmek gerekir. Ölümler cevap vermez. Tann cevap vermez. Gelgelelim yaşayanlar, yaşayanlar soruyorlar. Her gece soruyorlar, Binbaşım. Yatağımızda uyanmış yatarken geliyor ve soruyorlar. Kadınlar, Binbaşım, yaşlı üzgün kadınlar. Ağarmış saçları, katı çatlak elleriyle yaşlı kadınlar. Issız, özlemli gözleriyle genç kadınlar. Çocuklar, Binbaşım, çocuklar, pek çok küçük çocuklar. Karanlıkların içinden sesleniyorlar : Beckmann Çavuş, babam nerde, Beckmann Çavuş? Beckmann Çavuş, kocamı ne yaptınız? Beckmann Çavuş, oğlum nerede, ağabeyim nerde, Beckmann Çavuş, nişanlım nerde, Beckmann Çavuş? Beckmann Çavuş, nerde? Nerde? Ortalık ağarana kadar hep böyle fıslıdıyorlar. Yalnız on bir kadın, Binbaşım, benimkilerin sayısı yalnız on bir. Ya sizinkiler ne kadar, Binbaşım? Bin mi? İki bin mi? İyi uyuyor musunuz, Binbaşım? İki bine ek olarak şu benim on bir kişinin sorumluluğunu da size verirsem ne kaybedersiniz ki! Uyuyabiliyor musunuz, Binbaşım? Geceleri

iki bin hayaletle? Uyumayı bırakın, yaşyabiliyor musunuz, hayırmadan bir dakika yaşyabiliyor musunuz? Binbaşım, Binbaşım, geceleri iyi uyuyor musunuz? Evet mi? O halde sizin için mesele yok, o halde eh ben de uyuyabilirim, eğer lütfeder de sorumluluğu geri alırsanız. O zaman nihayet gönülüm rahat uyuyabilirim belki. Gönül rahatı, budur mesele, evet, gönül rahatı, Binbaşım! Ondandır sonra : uyumak! Allahım!

BİNBAŞI. (Ne de olsa soluğu kesilmişti. Ama tutukluğunu gülmekle geçirir; garezli, kinci değil, babacan, kabaca ve iyi kablidir; kendine güvenemiyerek konuşur.) İlahi delikanlı, delikanlı! Şaşırdım doğrusu, şaşırdım. Siz gizli bir barışçı mısınız yoksa? Biraz yıkıcı, ha? Fakat.. (Önce şaşkın gülümser, ama sonra o dinç Prusyalı ruhu ağır basar, kahkahayla güler.) İlahi dostum, ilâhi! Nerdeyse siz bir şaklabansınız diyeceğim, ha? Haklı mıyım? Ha? Demek siz bir şaklabansınız, ha? (Güler.) Mükemmel, yahu, mükemmel! Amma da ustasınız yani! Bu derya gibi mizah, pes doğrusu! Biliyor musunuz.. (Kahkahaları sözlerine engel olur.) Biliyor musunuz, sizde bu cevher, sizde bu hüner varken pekâlâ sahneye çıkabilirsiniz. Sahneye! (Binbaş, Beckmann'ı gücendirmek istemez, ama o kadar zinde, o kadar saf ve öylesine eski askerdir ki Beckmann'ın rüyasını sadece bir şaka anlamına alır.) Bu saçmasapan gözlük, bu gülünç saç traş! Siz bu numarayı müzikle yapmalısınız. (Güler.) Hey Allahım, ne nefis bir rüya! Çömelip kalkışlar, kısılfon çalarken çömelip kalkışlar! Yook azizim, siz bu numarayı sahneye yapmalısınız! Millet güler, millet kırılır gülmekten! Hey Allahım! (Gülmekten gözleri yaşarır, pıftılayarak solur.) İlk dakikada hiç mi hiç anlamamışım, bana böyle komik bir numara göstereceğinizi! Ne yalan söyleyeyim, kafadan biraz sakatsınız diye düşünmüştüm. Bu kadar usta komik olduğunuz aklına bile gelmemişti. Vallahi azizim, bize cidden nefis bir gece yaşattınız; karşılığa değer doğrusu! Bilir misiniz, ne düşüncüyorum? Aşağıya, şoförüne gidiniz, sıcak bir banyo yapınız, yakanız, traş olunuz. İnsana benzeyiniz. Sonra söyleyin şoföre, benim eski elbiselerimden birini size versin. Evet, ciddi konuşuyorum! Atın bu paçavraları üstünüzden, giyin benim eski elbiselerimden birini; yok, hiç çekinmeden kabul edebilirsiniz. İşte ancak o zaman yine insana benzersiniz, azizim delikanlı! Hele tek-

rar bir insan olun bakalımı!

BECKMANN. (*Dalgınlıktan sızırır, içinde bulunduğu duygusuzluk halinden yeni uyanır.*) Bir insan mı olmak? Hele telkar bir insan mı olayım? (*Bağırır.*) Ben mi insan olayım? Peki, sizler nesiniz? İnsan mıyız? İnsan ha? İnsan, insan, ne insanı? Demek sizler insanınız, ha?

ANNE. (*Keskin bir çığlık koğarır, bir şey devrilir.*) Eyvahlı Bizi öldürüyor! Eyvahlı!

(*Ko-kunç patırdılar olur, aile bireylerinin heyecanlı sesleri birbirine karışır.*)

DAMAT. Lâmbayı tutun.

KIZ. İndatı Işık söndü! Annem lâmbayı devirdi!

BİNBAŞI. Sakin olun, çocukları!

ANNE. Işığa yaksanız, canımı!

DAMAT. İyi ama, lâmba nerede?

BİNBAŞI. Burada. İşte burada.

ANNE. Çok süktür, ışığa kavuştuk.

DAMAT. Herfioğlu gitmiş. Bu adamı gözüm hiç tutmadı.

KIZ. Bir, iki, üç, dört. Hayır, her şey tamamdır. Yalnız et tabağı kırılmış.

BİNBAŞI. Hay aksi şeytan! Acaba maksadı neydi bu adamın?

DAMAT. Belki de gerçekten aptalın biri.

KIZ. Aaa, bakın, rum şişesi yok!

ANNE. Aman Allah, bey, senin cânım rum gitmiş.

KIZ. Yarnın da ekmek vardı, o da yok.

BİNBAŞI. Nee, ekmek de mi yok?

ANNE. Ekmeği de mi almış? Peki ama, ne yapacak ekmeği?

DAMAT. Yiyecek belki. Ya da rehine koyacak. Bu gibiler

hiçbir şeyden çekinmezler.

KIZ. Evet, yiyecek belki.

ANNE. İyi ama, kuru ekmeği nasıl yer?

(*Bir kapı gıcırdayarak kapanır.*)

BECKMANN. (*Yine sokakta. Bir şişeden lıkar lıkar içer.*)

Hakları var. (*Çitigide sarhoş olmaktadır.*) Şerefef, ısıtıyor. Doğru, hakları var. Şerefef! Öüm peşimizi kollarken biz olduğumuz yerde diktilip ölenlerin yasını mı tutalım yanın? Şerefef! Hakları var!

Ölümlerin sayısı başımızdan aşkın. Dün on milyonlardı. Bugün otuz. Yarn biri çıkar, dünyamız bir kitasını havaya uçurur. Haf-taya biri gelir, insanları on gram zehirle yedi saniyede öldürme-nin yolunu bulur. Bunların yasını mı tutalım yanın? Şerefef, bu za-manda kendimize bir başka yıldız aramalıyız gibime geliyor. Şe-refef! Hakları var. Ben sirke gidiyorum. Hakları var, yahut Bin-başı gülmekten kırılıyordu. Sahneye çıkmamı söyledi. Topallaya-rak, omuzunda kaput, bu suratla, yüzümde bu gözlük, başında bu güdük saçlarla. Binbaşının hakkı var, millet kırılır gülmekten. Şerefef! Yaşamın Binbaşılı Benim hayatımı o kurtardı. Heil, Binba-şını! Şerefef, yaşamın kanlı Yaşamın ölümlere atılan kahkahaları! Ben sirke gidiyorum; kanlarla, ölümlerle temsil müthiş oldu mu millet kırılır gülmekten. Lıkar lıkar şişeden gel hele, şerefef! Benim ha-yatımı bu içki kurtardı, aklım içkide boğuldu! Şerefef! (*Gösterişli ve zilzurma.*) İçkisi veya bir yatağı veya bir kadın olan, dalsın son rüyasına! Yarn iş isten geçmiş olur. Böylere, bu rüya ile bir Nuhun Gemisi yapmalı; kafayı çekerek, tüktü söyliyerek deh-şet ülkesinden ebedi karanlıklara doğru yelken açmalıdır. Korku ve umutsuzluk içinde kalsın geridekileri! İçecek içkisi olan kır-tuldu demektir! Şerefef! Yaşamın kanlı Binbaşılı Yaşamın sorunlu-luk! Heil! Ben sirke gidiyorum! Yaşamın sirki! O büyük sirki!

4. SAHNE

(*Bir oda. KABARE DİREKTÖRÜ. BECKMANN, henüz çakırkeçif.*)

DİREKTÖR. (*Kendine güvenli.*) İşte böyle, hele sanatta, bi-tün problemlere aktif cephe alan bir gençliğe muhtacdır yine. Öy-le bir gençlik ki cesur, ayık..

BECKMANN. (*Kendi kendine.*) Ayık, evet tamamen ayık olması gerek.

DİREKTÖR. ..ve devrimci olmalıdır. Biz yirmi yaşında Hey-dutları yazan Schiller gibi bir dehaya muhtacdır. Bize bir Grabbe, bir Heinrich Heine ister. Bize bir deha, hamleci bir zekâ gerek. Biz romantizmden uzak, realizme yakın, azimli bir gençlik arıyo-ruz; öyle bir gençlik ki hassasiyeti bir yana bırakacak, objektif ve hâkim, hayatın karanlık sayfalarına cesaretle bakacaktır. Biz genç-

lere muhtacız, dünyayı olduğu gibi görüp seven bir nesle muhtacız. Gerçeği her şeyin üstünde tutan; plânları, tasavvurları olan bir nesle muhtacız. Bu tasavvurların öyle çok derin hikmetler olmasın da lüzum yok. Bunlar öyle eksiksiz, olgun, süzülmiş şeyler olsun demiyoruz, aslâ! Bir çılgın olsun, gönüllerinden koptan bir haykırış olsun. Soru, ümit, açlık!

BECKMANN. (*Kendî kendîne.*) Açlık, eh, o var zaten.

DİREKTÖR. Ama bu gençlik genç, ateşli ve cesur olmalıdır. Hele sanatta! Beni görüyor musunuz : Ben daha on yedi yaşında iken kabarede buldum kendimi; geri kafalara dışlerimi gösterdim, içtikleri piroları onlara zehir ettim. Bizim ekşigimiz avantgardlardır : Bizi yaşadığımız devrin asık, diri, azap çeken çehreleriyle yüz yüze getirecek, bize bunların resmigeçidini yapdırtacak avantgardlar.

BECKMANN. (*Kendî kendîne.*) Öyle, öyle! Hep resmigeçit, resmiselâm. Çehreler, silâhlar, hayaletler. Hep resmigeçit, resmiselâm.

DİREKTÖR. Çehre dedim de aklıma geldi : Siz bu âdetâ gülünç gözlük çerçevesini ne diye takıyorsunuz? Bu acayip şeyi de nerden buldunuz kuzum? Yüzünüze baktıkça insanın öğüresi geliyor. Burunuza taktığınız şu nesne, hani pek yaman şey doğrusu!

BECKMANN. (*Bir otomat gibi.*) Evet, gaz maskesi gözlüğü. Gözlük kullananlarımıza bunu askerlikte verdiler; gaz maskesi takılmakla de düşmanı görelim, vuralım diye.

DİREKTÖR. Peki ama, harb biteli hanidir! Tekrar sivil hayatın civcivli devresine gireli bir hayli zaman oldu. Oysa siz asker kılığında mısınız hâlâ.

BECKMANN. Kusura bakmayın. Ben Siberyadan daha evvelki gün geldim. Evvelki gün mü dedim? Öyle ya, evvelki gün! DİREKTÖR. Siberya ha? Korkunç, değil mi? Korkunç. Ah, bu harb! Peki ama, başka gözlüğünüz yok mu?

BECKMANN. Hiç değilse bu var ya! Can kurtarırım bu benim. Yoksa mahvolurdum, yani gözüksüz.

DİREKTÖR. Siz de önceden bir çaresine baksaydınız, azizim!

BECKMANN. Nerde, Siberyada mı?

DİREKTÖR. Haa, öyle ya! Ah şu lanet Siberya! Bakın beni ihtiyaçlı davrandım, gözüklerimi önceden tedarik ettim. Ya, gördün mü bendeki aklı! Üç tane birinci sınıf, ekstra bağa gözlüğü var, ne mutlu bana! Halis bağa, azizim! Çalıştırken sarı gözlük. Sokağa çıkarken pek dikkate çarpmıyanı. Bir de akşam-ları sahne gözlüğü; anlıyorsunuz ya, siyah kalın bağa gözlük. Görmelisiniz azizim, birinci sınıf!

BECKMANN. Size takdim edecek hiçbir şeyim yok ki gözüklerinizden birini bana vermenizi istiyeyim. Kendimi öyle eğreti, derme çatma buluyorum ki! Gözlüğümün pek saçma bir şey olduğunu da biliyorum, ama elimden ne gelir? Acaba gözüklerinizden birini bana..

DİREKTÖR. Bakın şu düşündüğünüz şeye, azizim? Ben, gözüklerimin hiçbirinden mahrum kalamam. Benim bütün ilham-larım, etkim, havam hep onlara bağlı.

BECKMANN. Evet, ta kendisi, ben de aynı fikirdeyim. İnsan kimi günler içmeye içkisi yoktur. İçki kalmayınca da hayat, kurşun gibi olur : Bükülür kırılmaz, boz renkte ve ucuz. Fakat çirkinliğiyle Allahın belâsı bu gözlük, sahneye çok daha iyi gider sanırım.

DİREKTÖR. Ne gibif?

BECKMANN. Yani daha komik bir etki yapar. Millet beni bu gözlikle görünce kakkahadan kırılır. Sonra saçımın biçimi, kaputum. Sonra yüzüm, düşünün hele, yüzüm. Bütün bunlar müthiş eğlendirici değil mi?

DİREKTÖR. (*Bir tedirginlik duymaya başlar.*) Eğlendirici mi? Ne gezer! Seyircilerin kakkahaları boğazlarında donar kalır, azizim. Sizi gördüler mi hepsinin ensesi, bu gibi bir dehşetle taş kesilir. Mezarından kalkan bir hortlak karşısında duydukları bu gibi dehşet, onların içinde yükseldikçe yükselir. Millet, aslında, sanattan kâm almak, yüksek duygulara ermek, vecde girmek istiyor; ıslak, soğuk hortlaklar görmek değil. Hayır, biz sizi sahneye bu şekilde burakamayız. Seyircilerin karşısında biraz daha dâhice, daha üstün, daha neşeli olmamız gerekir. Müsbet olmaz azizim, müsbet! Goethe'yi düşünün! Mozart'ı düşünün! Orléan baktiresini, Richard Wagner'i, Schmelting'i, Shirley Temple'i düşünün!

BECKMANN. Ben bu gibi isimlerle yarısamam tabii. Olup olacağı bir Beckmann'ım ben. Adım B ile başlar, -eckmann ile biter.

DIREKTÖR. Beckmann mı? Beckmann? Şu anda kabarelerden böyle bir isim hatırlıyorum. Takma bir adla mı çalıştınız yoksa?

BECKMANN. Hayır, ben yeniyim. Bu işe yeni başlıyorum.

DIREKTÖR. (*Birden bambaska bir adam olur.*) Yeni mi başlıyorsunuz? Ee, azızım, hayatta işler öyle kolayca oluvermez ki! Siz bu işleri biraz basit görüyorsunuz galiba. Hiç böyle armut piş, ağzıma dış kariyer mi yapıyor? Siz bizim gibi müesseselerden taşdıkları sorumluluğu küçümseyebilirsiniz. Sahneye bir acemi çıkmamak, bizi mahva sürükleyebilir. Seyirciler şöhrat ister, şöhrat!

BECKMANN. Goethe, Schmeeling, Shirley Temple ve benzerleri gibi, değil mi?

DIREKTÖR. Çok doğru. Ama bir acemi? Bir heveskâr, bir tanınmamış? Siz kaç yaşındasınız?

BECKMANN. Yirmi beş.

DIREKTÖR. Yaa, görüyor musunuz! Hele feleğin çemberinden geçin bir kere, genç dostum! Hayatı biraz kolalayın, tadin, hele! Peki, şimdiye kadar ne yaptınız?

BECKMANN. Hiç! Harb! Aç kaldık. Donduk. Ateş ettik. Harb. Hepsi bu kadar.

DIREKTÖR. Hepsi bu kadar mı? Hem bu da iş mi? Hayatın savaş meydanlarında olgunlaşın, azızım! Çalışın, kendinize bir isim yapın, o zaman biz sizi tantanalı bir şekilde takdim ederiz. Önce dünyayı öğrenin, sonra yine gelirsiniz. Bir varlık olun hele!

BECKMANN. (*O ana kadar sakin ve monoton kaldığı halde şimdi yavaş yavaş heyecanlanır.*) Peki ama işe nerde başlayayım ben? Nerde? İnsana önce herhangi bir yerde bir fırsat verilmesi, değil mi? Bir acemi de herhangi bir yerde hünerini göstermeye başlamalı, camım! Biz Rusya'da feleğin çemberinden geçmedik ama, kursunları gördük, öğrendik; bir sürü kursun. Kızgın, kalı, kalbsiz kursun. Peki, işe nerde başlayalım? Nerde? Nihayet bizim de başlamamız gerek! Bey birader!

DIREKTÖR. Bey biradersiz konuşsan olmaz mı? Ona bakar-

san ben kinseyi Siberya'ya göndermiş değilim. Ben göndermedim. BECKMANN. Hayır, kinse bizi Siberya'ya göndermedi. Biz kendi kendimize gittik. Hepimiz kendiliğimize gittik. Bazılar da kendiliklerinden orda kaldılar. Kar alında, kum alında. Şansları varmış kalandarım, ölenlerin. Bize gelince, biz işte hiçbir yerde başlamıyoruz. Hiçbir yerde başlamıyoruz.

DIREKTÖR. (*Uysal.*) Nasıl isterseniz! O halde : başlayın. Buyurun, geçin şuaya. Başlayın. Kısa kesin. Yakit nakittir. Buyurun. Başlamak lütfunda bulunursanız, haydi. Size en büyük fırsatı veriyorum. Muazzam şansınız varmış : Kulagım sizde. Bunun değerini bilin, delikanlı, değerini bilin, dinleyin beni! Haydi başlayın, kuzum. Lütfen. Tamam. Haydi.

(*Hafif ksilofon müziği. Çalınan parçanın "Askerin cesur karniği" melodisi olduğu anlaşılır.*)

BECKMANN. (*Şarkıyı söyler; daha çok güfte halinde, yavaş, duygusuz ve monoton.*)

Çıtıpıtı, yaman askerin karnısı
Hep aklımda şarkısı
Güzeldir, hoştur
Aslında çamur

Nakarat : Bütün millet güldü
Ağladım bense
Sonra her şey örtüldü
Geceki siste.

Ay durur gökyüzünde
Sırıtır bir delikten
Perdelerin üstünde.
Eve döndüm yorgun,
Yatagımda başkası.
Güçtür insanoğlunun
Öz canına kıyması!

Nakarat : Bütün millet güldü...
Ben de gece yarısı

Bir kız buldum başka.
Ne bir Almanya lafı
Vardı kızın dilinde
Ne sorduğu yurdumun
Ne haldesiniz diye.

Bitli çabucak gece
Söktü hemence gafak
Geldi kapıya adam
Kocası, bir Tekayak
Bizi yatakta gördü
Saat sabahın dördü.

Nakarat : Bütün millet güldü...

Ben yine sokaklara
Düşüm içimde şarkı
Şarkıda çıtıptı
Askerin karıcığı.

(Kısılofon yavaş yavaş kesilir.)

DIREKTÖR. (Korkak.) Pek fena değil, hayır, hiç de fena değil. Hattâ iyi bile. Bir acemi için iyi doğrusu. Ama tabii, es-prisi pek az, azizim delikanlı! Yeteri kadar renkli değil. Cereki parıltı yok. Tabii, henüz şür denemez buna. İhanet temasının istediği örtülü ve gıcıklayıcı erotizmden yoksun. Seyirciler gıcık-lanmak isterler, çimdiklenmek değil. Bu bir yana, gençliğimize göre yine de fena değil. Ahlâk ve derin düşünce yok gerçi; ama dedim ya, bir acemi için hiç de fena değil! Şimdilik çok yaftalı, çok belli.

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Çok belli.

DIREKTÖR. Çok yüksek sesli. Uluorta, anlıyorsunuz, değil mi? Genç olduğunuz için sizde henüz şu yok : o neşeli.

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Neşeli.

DIREKTÖR. ...soğukkanlılık, üstünlük. Pirimiz Goethe'yi dü-şünün. Goethe, dükle birlikte harbe gitti, açık ordugâhta ateşin başında bir operet yazdı.

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Operet.

DIREKTÖR. Deha buna derler! Aradaki büyük farka ba-kınızı!

BECKMANN. Evet, itiraf etmek gerek, aradaki fark çok büyük.

DIREKTÖR. Aziz dostum, birkaç senecik bekiyelinin hele.

BECKMANN. Bekiyelin mi? Kamım aç benim! Ben çalış-malıyım!

DIREKTÖR. Öyle ama sanatın olgunlaşması gerek. Sizin gösterinizde incelik ve tecrübe yok henüz. Her şey baştan başa yasal, çıplak. Siz benim seyircilerimi kızdıracaksınız. Hayır, biz millete nasıl olur da siyah ekmek..

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Siyah ekmek.

DIREKTÖR. .. vermeye kalkarız, bizden bisküvit isterlerken. Sabredin hele. Yetiştirin kendinizi, törpüleyin, olgunlaşın. Dedim ya, iyi ama henüz sanat değil bu.

BECKMANN. Sanat da sanat! Ne olursa olsun gerçek ya!

DIREKTÖR. Evet, gerçek! Fakat sanatın gerçekle bir ilgisi yoktur ki!

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Doğru!

DIREKTÖR. Gerçeğe bağlı kalırsanız ilerleyemezsiniz.

BECKMANN. (Önüme bakarak.) Doğru.

DIREKTÖR. Bu sizi ancak gözden düşürür. Herkes birden-bire gerçeği söylemeye kalkışaydı halimiz neye varırdı? Bugün gerçeğin birazını bile öğrenmek isteyen var mı? Ha? Var mı? Si-zin aslâ unutmamız gereken hakikatlerdir bunlar.

BECKMANN. (Acı bir sesle.) Öyle, öyle! Anlıyorum. Te-sekkür ederim. Yavaş yavaş anlıyorum. Aslâ unutulmaması gere-ken hakikatler bunlar. (Sesi gittikçe sertleşir, kapı gıcırdayarak açılırken daha da yükselir.) Aslâ unutulmaması gereken hakikat-ler : Gerçeğe bağlı kalamaz ilerleyemez. Gerçeğe bağlı kalam, ancak gözden düşer. Bugün gerçeğin birazını bile öğrenmek isteyen var mı? (Yüksek sesle.) Evet, yavaş yavaş anlıyorum, hakikat bun-lar...

(BECKMANN selâm vermeden gider. Bir kapı gıcırtyla açılır, kapanır.)

DIREKTÖR. Fakat delikanlı, bu kadar alingan olmaya se-

beb ne?

BECKMANN. (*Ümitsiz.*)

İşte bitti içki

Dünya boz renkli

Yaşlı bir domuzun

Postu gibii

Bu yol, dosdoğru Elbe'ye gider.

ÖTEKİ. Dur, Beckmann! Caddenin bu tarafına, yukarıda.

BECKMANN. Caddenin kokuyor. Gerçeği orda öldürdüler.

Benim yolum Elbe'ye gider. Elbe'nin yolu aşağıda.

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, ümitsizliğe kapılma! Gerçek yaşlı-

yor!

BECKMANN. Gerçek de orta malı bir orospu gibidir. Oros-puyu hepimiz tanırız da sokak ortasında karşılaşmaktan çekiniriz. Münasebetlerimiz gizli olmalıdır, gece vakit! Gündüzleri bozbu-lanlık, kaba ve çirkindir: Orospu ve gerçek. Hatta bazıları ömür-leri boyunca hazmedemezler bunu.

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, nasıl olsa bir yerde açık bir kapı daima bulunur.

BECKMANN. Evet, Goethe için. Shirley Temple ya da Schmelzing için. Ama sadece Beckmann'ın ben. Gözlüğü güllünc, saçları güllünc Beckmann. Topal bacaklı, Noel baba kılıklı Beck-mann. Ben sadece, harbin yapıldığı soğuk bir sakayımı, düünden kalma bir hayalet. Bir Mozart değil de sadece bir Beckmann ol-duğum için, kapalı bana bütün kapılar. Hikki! Bu yüzden kapı-ların dışındayım. Hikki! Tekrar! Hikki! Daima dışındayım! Hikki! Bir acemi olduğum için de hiçbir yerde çalışmaya başlamıyorum. Sesim çok yavaş çıktığı için subay olamadım. Sesim çok yüksek çıktığı için seyircileri korkutuyorum. Geceeleri, ölüleri hatırlayarak haykıran bir kalbim olduğu için önce yeniden insan olmayı öğ-renmeliyim. Binbaşının eskilerini giyerem.

İşte bitti içki

Dünya boz renkli

Yaşlı bir domuzun

Postu gibii

Cadde kan kokuyor, çünkü gerçeği öldürdüler, ve bütün kapılar kapalı. Ben evime gitmek istiyorum, ama bütün sokaklar karan-

lık. Yalnız aşağıya, Elbe'ye giden yol aydınlık. Ah ne iyi, o yol aydınlık!

ÖTEKİ. Dur, Beckmann! Senin yolun bu yol. Bu yol eve gider. Sen evime gitmelisin, Beckmann. Babam odada bekliyor. Annem kapıda. Adımlarını sesinden tanıd.

BECKMANN. Allahım! Evet, ben evime gitmek istiyorum. Anneme gitmek istiyorum! Ancak anneme gitmek istiyorum. Anneme..

ÖTEKİ. Gel. Senin yolun bu yol. İnsan en önce gitmesi gereken yeri en sonra hatırlar.

BECKMANN. Eve, annemin evine, anneciğimin...

5. SAHNE

(*Bir ev. Bir kapı. BECKMANN.*)

BECKMANN. Evimin yerinde duruyordum. İşte kapısı. Bu kapıdan içeri girebilirim. Annem de orda, kapıyı açıp beni içeri alır. Hayret, evimin yerli yerinde duruyordum! Merdiven her zamanki gibi gıcırda. İşte bizim kapımız. Babam her sabah saat sekizde bu kapıdan çıkar. Her akşam bu kapıdan girer. Pazardan başka her gün bu böyle. Babam elindeki anahtar demetini sağa sola sallar, kendi kendine homurdanır. Her gün. Bir ömür boyu. Annem içeri girer, dışarı çıkar. Günde üç kere, yedi kere, on kere. Her gün. Bir ömür boyu. Uzun bir ömür boyu. Bu kapı bizim kapımız. Bu kapının ardında mutfak kapısı gür gür eder, bu kapının ardında saat, o kısık sesle geri gelmez dakikaları kazır. Bu kapının ardında ben, tersine çevrilmiş bir iskemleye oturup yarış oyununu oynadım. Bu kapının ardında babam öksürür. Bu kapının ardında gevşemiş musluk, fıs fıs su kaçırır; mutfaktaki döşeme çimlileri, annem sağa sola bastıkça yerlerinden oynar. Bu kapı bizim kapımız. Bu kapının ardında ölümsüz bir yunaktan bir hayyat sağdır. Otuz senedir hiç değişmemiş bir hayattır bu. Değişmeden devam eder. Harb bu kapının önünden geçip gitmiş. Harb bu kapıyı omuzlayıp kırmanın, rezellerinden söküüp çıkarmamış. Harb bizim kapımızı olduğu gibi bırakmış, tesadüf, yanlışlıkla. Ben şimdi bu kapıdan girebilirim. Bu kapı bana ağırdır. Ben içeri girince ardından kapamı, o zaman artık dışarda,

sokakta değil, içinde evimdeyindir. Pul pul dökmüş boyası, yamrı yumru teneke mektup kutusuyla bu kapı, bizim emektar kapımız. Elektrik ziline beyaz düğmesi gevşemiştir, sallanır; parlak pirinç plâkayı annem her sabah yeniden silip temizler; plâka da bizim adımız yazılıdır : Beckmann.

Aaa, sarı plâka yok yerinde! Peki ama, plâka neye yok? Adımızı burdan kim kaldırmış? Kâpımızda bu kirli karton parçası da ne? Üstünde yabancı bir isim. Burada Kramer adında biri oturmuyor ki! Peki ama, kapıda artık neden bizim adımız yok? Otuz senedir bu isim burda duruyordu. Nasıl olur da bir çürpüde kaldırılıp yerine bir başkası konur? Peki ama, bizim plâka nerede? Bu evde oturan başka ailelerin isimleri, kapılarında yazılı. Her zamanki gibi. Bu böyle de Beckmann ismi artık neden yok? Otuz sene Beckmann plâkasının durduğu bir yere, bir başka isim nasıl olur da çivilenir? Bu Kramer de kim?

(*Kapıyı çalar. Kapı gıcırdayarak açılır.*)

BAYAN KRAMER. (*Bütün kabalıklardan, yabancıliklerden daha beter, kayıtsız, korkunç, kaypak bir nezaketle.*) Ne istiyorsunuz?

BECKMANN. Şey, günaydın, ben..

BAYAN KRAMER. Buyrun!

BECKMANN. Acaba bizim plâkamız nerde, biliyor musunuz?

BAYAN KRAMER. Bizim plâkamız mı? Ne plâkası?

BECKMANN. Kapıda asılıydı. Otuz senedir.

BAYAN KRAMER. Haberim yok, bilmem.

BECKMANN. Peki, annemle babam neredeler?

BAYAN KRAMER. Anneniz, babanız kim? Hem siz kimsiniz?

BECKMANN. Adım Beckmann. Ben burda doğdum. Burası bizim evimiz.

BAYAN KRAMER. (*Bile bile kötü olmaktan çok, gittikçe daha çalçene ve duygusuz.*) Yoo, ne münasebet. Burada biz oturuyoruz. Siz burda doğmuş olabilirsiniz, bana ne, ama burası sizin değil, bizim.

BECKMANN. Peki, annemle babam neredeler? Onlar da bir yerde oturuyor şüphesiz.

BAYAN KRAMER. Siz şu Beckmann'ların oğlu musunuz

yoksa? Adım Beckmann mı demiştiniz?

BECKMANN. Evet, tabii, Beckmann. Ben bu evde doğdum. BAYAN KRAMER. Canım, doğduzuşa doğdunuz. Bana ne bundan. Ama burası bizim evimiz.

BECKMANN. Fakat annem, babam! Onlar neredeler? Bana onların nerde olduğunu söyleyemez misiniz?

BAYAN KRAMER. Siz bilmiyor musunuz? Oğullarımsınız sözde. Olur şey değil. Eh, bilmiyorsanız pes doğrusu!

BECKMANN. Allah aşkına, bu ihtiyarlar nereye gittiler? Otuz sene burda oturdular da şimdi ansızın yok olmadılar ya? Söylesenize, elbet bir yerde bunlar.

BAYAN KRAMER. Elbet. Benim bildiğime göre : Beşinci ada'da onlar.

BECKMANN. Beşinci ada mı? Ne demek, beşinci ada?

BAYAN KRAMER. (*İster istemez, sert olmaktan çok, üzüntülü.*) Ohlsdorf'da beşinci ada. Ohlsdorf neresi, biliyor musunuz? Mezarlık mahallesi. Ohlsdorf nerededir, biliyor musunuz? Fuhsbüttel'in bitişiğinde. Hani Hamburg'un son üç istasyonu var ya! İşte Fuhsbüttel'de hapishane, Alsterdorf'da tumarhane vardır. Ohlsdorf'da ise mezarlık. Yaa, sizinkiler de şimdi ordalar. Yerleri orası. Oraya taşındılar, göçtüler, gittiler. Bilmiyor muydunuz?

BECKMANN. Onların orda işi ne? Yoksa öldüler mi? Ama sağdılar. Ben nerden bileyim? Ben üç yıldır Siberyada idim. Bin gündün de fazla. Öldüler demek? Ama sağdılar. Peki ama, ben dönmeden niçin öldüler? Hasta falan değildiler. Babamın öksürüğü vardı sade. Ama o hep öksürdü. Annemin de ayakları, çini döşeli mutfakta hep üşürdü. Ama bundan ölmemez ki! Neden öldüler? Sebep yok. Durup dururken ölmez ya bunlar!

BAYAN KRAMER. (*Senli benli, sabruk, kabaca duygulu.*) Hiç de böyle komik evlât görmedim, siz tipsiniz, tip! Ala, geçelim bunları. Üç yıl Siberyada kalmak da hani kolay değil. İnsanın aklının freni bozulur, dizlerinin bağı çözülürse şaşılmaz doğrusu. İhtiyar Beckmann'lar daha fazla dayanamadılar, yaa! Hiler devrinde kendilerini biraz fazla harcadıklarını bilirsiniz her halde. Öyle yaşlı bir adamın üstelik üniforma giymek nesine? Hem sonra yahudilere karşı da biraz hursı azmıştı, bilirsiniz tabii, oğlusunuz. Sizin ihtiyar, yahudilere tahammül edemiyor, yahudi

gördü mü nevi dünyeyordu. Her zaman bağıra çağıra, onları kendiyile Filistin'e sümmek istediğini söylerdi. Sığınakta iken tepemize ne zaman bir bomba düşse hemen Yahudilere küfürü bardsardı. Biraz fazlaca taşkırdı, o sizin ihtiyar. Nazilerin emrinde kendini fazla harcardı. Ne çare, o haklı üniforma devri geçince sizin peder beyi jurnal ettiler. Yahudiler yüzünden. Çünkü Yahudilere karşı biraz aşırı gidilmişti. O da niçin genesini tutamadı sanki. İhtiyar Beckmann da hani pek taşkırdı doğrusu. Eh, o haklı üniformalı delikanlılar devri geçince de onu şöyle bir yokladılar. Bakıtlar ki çürük, Allah için, tamamen çürük... Kuzum, geldiniz geleli gözüm onda, gözlük niyetine taktığımız şu komik şey, pek hoş! Bu sacma şey de ne? Neresi gözlüğe benziyor bunun? Doğru dürüst bir gözlüğünüz yok mu, delikanlı?

BECKMANN. (Bir otomat gibi.) Hayır. Bu gaz maskesi gözlüğüdür, gözlük kullanan askerlere verirler, sebebi de...

BAYAN KRAMER. Görüydüm. Biliyorum. Evet ama, ben olsam bunu takmam görüme. Evinde otururum daha iyi. Tam benim kocama göre bu. Bilir misiniz, kocam sizi görse ne der? Der ki: Yahu, delikanlı, şu köprü korkuluğunu yüzünden indir hele!

BECKMANN. Sonra? Babam n'oldu? Sonunu anlatsanız! En meraklı yerinde bırakınız. Haydi, Bayan Kramer, devam edin!

BAYAN KRAMER. Anlatacak başka bir şey kalmadı ki! Babanız açığa çıkardılar, emekli maası bağlanmadan, belli bir şey! Sonra da bu evden çıkmaları gerekti. Ellerinde kala kala yalnız bir tencere kalmıştı. Tabii, berbat! İki ihtiyar için bu, son darbe oldu. Daha fazlasına dayanamadılar. Artık yaşamak da istemiyorlardı. Bu durum karşısında kendi kendilerini nazıllıktan temizlediler. Sizin ihtiyar, nasıl yaşadıysa öyle öldü; bunu tiraf etmek gerek.

BECKMANN. Ne yaptılar dediniz? Kendi kendilerini...

BAYAN KRAMER. (Kaba olmaksızın çok, iyi kalbli.) Nazıllıktan temizlediler. Biz böyle deriz, bilmiyor musunuz? Bu bir deyim kendi aramızda. Evet, sizin ihtiyarlarda artık yaşama isteği kalmamıştı. Bir sabah onları; kaskatı, morarmış, mutfakta buldular. Bizinki, olur aptallık değil, dedi, bu havagazıyla biz tam bir ay yemek pişirebildik.

BECKMANN. (Yaşa, ama korkunç derecede tehlikeli bir sesle.) Kapıyı derhal kaparsanız iyi olur sanırım, derhal! Hem de kilitleyin. Kapınızı derhal kapayın, size söylüyorum! Kapıyı! (Kapı gıcırda, BAYAN KRAMER isterik bir çığlık koparı, kapa kapamı.)

BECKMANN. (Yaşa bir sesle.) Dayanamıyorum! Dayanamıyorum! Dayanamıyorum!

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann, hayır! Dayanılır.

BECKMANN. Yok! Bütün bunlara artık dayanmak istemiyorum! Git burdan! Evet diyen aptal! Git burdan!

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann. Senin yolun yukarıki yol. Gel, aşağı inme, Beckmann, daha çok yolun var, geli!

BECKMANN. Sen bir domuzsun. Ama neden katlanmasın, canım. Katlanılır, bu sokakta yolunuza devam ederiz. İnsan bazarı tıkanır, soluk alamaz olur, ya da içinden birini öldürmek gerekir. Derken soluğu düzelir, işiyeceği cinaveti de işmeden bırakır. İnsan artık bağınmaz, hıçkırmaz, katlanır. İki ölü. Bugünkü günde iki ölünün lafı mı olur?

ÖTEKİ. Sakin ol, Beckmann. Geli!

BECKMANN. Bu iki ölünün, senin anan, baban oluşu, ta-bi, üzer seni. Ama iki ölü, ikisi de ihtiyar. Havagazına yazık! İnsan o gazla bir ay yemek pişirebilir...

ÖTEKİ. Boşver, Beckmann, geli! Caddenin bekliyor.

BECKMANN. Öyle ya, boşver! Haykaran bir kalbin, bir cinayet işlemek isteyen bir kalbin olsun da boşver! Harcanan gazı aayan bu bedbahları öldürmek isteyen biçare bir kalbin olsun dal! İnsanın bir kalbi olsun da, anlıyor musun, Elbe'nin derinliklerinde uyumak isteyen bir kalbi! Bu kalb, sesi kısılmış kağıt bacağı da çığlığını hiç kimse duymadı. Ne aşağıda, ne yukarıda hiç kimsel! İki ihtiyar mezarlık mahallesine, Ohledorfa göçlülükler. Onlar dün belki iki bin kişiydiler, evvelki gün belki yetmiş bin kişi. Yarın dört bin ya da altı milyon olacaklar. Ölülerin küme küme gömüldükleri mezarlara göç edenler. Bu iş kimin umurunda? Kimsenin! Aşağıda insanların kulakları tıkalı, yukarıda Tanrı'nın Tanrı uyuyor, bizse yaşamaya devam ediyoruz.

ÖTEKİ. Beckmann! Beckmann! Boşver! Sen her şeyi gaz maskesi gözlüğüyle görüyorsun. Her şeyi gizli taraftan görüyor-

sun, Beckmann! Boşver, yahu! Evvel zamandaymış o : Alaska'da iki kızın buzlar arasında donup öldüğünü gazetede okudukları vakit Kap şehrindeki adamların, lâmbaların yeşil abajuru altında derin derin içlerini çekmesi! Eskidenmiş o : Boston'da bir çocuk kaçırılınca Hamburg'daki halkın uykusu yüzüne hasret kalışı. Eskidenmiş, Paris'te bir adam balondan düşüp parçalanınca San Francisco'luların yas tutması.

BECKMANN. Eskiden, eskiden, eskiden! Eskiden dediğin zaman hangi zaman? On bin sene öncesi mi? Bugün ancak altı sıfırlı ölü listeleri yapıyor bu işi. İnsanların artık lâmbalarının yanında iç çektikleri yok. Yatacak yatakları olanlar derin, deliksiz uyuyor şimdi. Bir bardak gibi ağızlarına kadar kederle dolu ve dilisiz, birbirlerine bakıp geçiyorlar : Avurtları çökük, sert, acı, iki büktüm, yapayalnız! Uzayıp gittiği için kolayca söyleyemedikleri rakamlarla besleniyorlar. Rakamların anlamlarına gelince..

ÖTEKİ. Boşver, Beckmann!

BECKMANN. Boşvermek yok, ölünceye kadar boşvermek yok! Rakamlar o kadar uzun ki, insan kolayca söyleyemez onları. Rakamların anlamına gelince..

ÖTEKİ. Boşver!

BECKMANN. Boşverme! Rakamların anlamı : Ölümler, yanı ölümler, bombalarla ölenler, mermi parçalarıyla ölenler, ağıktan ölenler, bombardmanda ölenler, buz altında ölenler, okyanuslarda ölenler, kahrından ölenler, kayıplar, kaçaklar, sağ mı ölü mü bilinmeyenler. Bu rakamların sıfırları, ellerimizdeki parmakların sayısından da çoktur.

ÖTEKİ. Bırak, yahu! Cadde bekliyor, Beckmann, gel!

BECKMANN. Sen yok musun, sen! Nereye gider bu cadde? Biz nerdeyiz? Hâlâ burada mıyız? Burası hâlâ o bildiğimiz dünya mı? Hani bizim postumuz? Hani kuyruğumuz, yirtici kuş dışlarımız, pençelerimiz? Hâlâ iki ayak üstünde mi yürüyoruz? Ey insanoglu, insanoglu, ne biçim caddesin sen? Nereye gidersin? Ey Öteki, ey evet diyen, cevap versene! Ey her zaman cevap veren, cevap versene!

ÖTEKİ. Yolunu şaşırın, Beckmann, gel, aşağıya sapma, senin yolun yukardaki Boşver. Bu cadde inişli çıkışlıdır. İnişlere raslayıp da karanlıklara daldıkça bağırma. Cadde devam eder,

yer yer lâmbalar görülür : Güneş, yıldızlar, kadınlar, pencereler, fenerler, açık kapılar. Gece vakti, tek başına, yarım saatçik sistekaldım diye bağırma. Başkalarına raslanan daima mümkündür. Gel, delikanlı, bırak yorgunluğunu! Kulak asma kısılfoncunun duygulu tıngırtılarına! Boşver!

BECKMANN. Boş mu ver? Senin hiç başka cevabın yok mu? Milyonlarca ölü, yanı ölü, kayıp.. Bunların hiçbir önemi yok mu? Boş vereyim ha? Yolunu mu şaşırдың? Evet, bu yol yası, zalim, batak. Ama biz dışarda, hep onun üzerinde yürüyoruz. Biz bu yol boyunca topallıyor, haykırıyor, aç yürüyoruz : yoksul, üşümüş ve yorgun! Ama Elbe beni kokmuş bir et parçasını geri püskürür gibi dışarı kustu. Elbe beni uyutuyor. Yaşamalıyım, öyle mi? Bu hayatı mı yaşamalıyım? Peki, cevap ver bana : Niçin, kimin için, ne için?

ÖTEKİ. Kendin için! Hayat için! Cadden seni bekliyor. Yer yer fenerlerle karşılaşacaksınız. İki fener arasındaki karanlıktan korkacak kadar tabansız mısın? Hep fener mi olsun istiyorsun? Gel, Beckmann, yürüyelim ilk fenere kadar.

BECKMANN. Benim karnım aç, yahu. Ben donuyorum, duymuyor musun? Ayakta duracak halim yok, yahu, yorgunum. EİR kapı aç, yahu! Karnım zil çalıyor! Sokak karanlık, bütün kapılar kapalı.. Çeneni tut, ey evet diyen, soluğunu tüketme de başkalarına sakla. Evim gözümde tutuyor! Anacığımı özledim! Açım, siyah ekmeğe can atıyorum! Varsın bisküvit olmasın, havır, şart değil. Annemin bana verecek bir parça siyah ekmeği, sıcak çorapları olurdu şüphesiz. Karnım doyardı, ısırıldı, Binbaşı beyin yumuşacak koltuğuna oturur, Dostoyevski'yi okurdum. Ya da Gorki'yi. İnsanın karnı tok, sırtı pek oldu mu başkalarının yoksulluklarını okuması, merhamete gelip iç çekmesi ne tatlıdır. Ama ne yazık, gözlerim boyuna kapanıyor. Yorgunum, yorgunum ben. Bir köpek gibi esnemek, gırtlığıma kadar esnemek istiyorum. Ayakta duracak halim kalmadı. Yorgunum, yahu! Artık yürümek istemiyorum, yürüyemem, anlıyor musun? Bir milimetre dahi..

ÖTEKİ. Beckmann, bırakma kendini. Gel, Beckmann, hayat bekliyor, Beckmann, gel!

BECKMANN. Dostoyevski'yi okumak istemiyorum. Korku, korku benim kendimde. Gelemem. Hayır. Yorgunum. Olmaz, ya-

bu, gelenem. Ben uyumak istiyorum. Burada, kapının önünde. Kapının önüne, merdivenlere çöker, uyurum. Uyurum, günün birinde evin duvarları çatırdamaya başlayana, eskilikten un ufak olana kadar, yahut bundan sonraki seferberliğe kadar uyurum. Esneyen bütün bir dünya kadar yorgunum ben.

ÖTEKİ. Bırak yorgunluğunu, Beckmann. Gel. Yaşal

BECKMANN. Bu hayat mı? Hayır, bu hayat bir hiçten ibaret. Ben artık yokum bu oyunda. Ne diyorsun sen? Yürüyün, arkadaşlar, oyunu güzelce bitirmemiz gerek. Perde nihayet, nihayet kapandığı zaman biz kim bilir nerede yığılıp kalacağız; hangi karanlık köşede, ya da hangi baygın göğüster? Yaşlı, pıslı, yağmurlu beş perdedir bu oyun!

ÖTEKİ. Hayata sen de katıl. Hayat canlıdır, Beckmann. Serde canları!

BECKMANN. Dinle, bak hayat nedir :

1. Perde : Göküzü kuruşun renginde. Canınızı yakarlar.
2. Perde : Göküzü kuruşun renginde. Tekrar canınız yanar.
3. Perde : Hava kararı, yağmur başlar.
4. Perde : Karanlık çoğalır. Bir kapı görülür.
5. Perde : Gece, koyu gece, kapı kapalı. Disardasınız. Kapının dışında. Elbe kıyısında; Seine nehri, Volga, Mississippi kıyısında. Boyuna düşünüyorsunuz, soğuktan donmuş, aç ve milt-hış yorgun. Derken birdenbire cımp diye bir ses duyulur. Suda kütçük, sığın halkalar peyda olur. Sonra perde hısrıyla kapanır. Balıklar, solucanlar sessiz bir alkış ziyafeti çekerler. İşte hayati! Ancak bir hiç, değil mi? Ben, ben artık yokum bu oyunda. Esneyişlerin dünyalar kadar geniş!

ÖTEKİ. Uyuma, Beckmann! Yoluna devam etmelisin.

BECKMANN. Ne dedin? Sesin birdenbire öyle yavaşladı ki.

ÖTEKİ. Kalk, Beckmann, cadde seni bekliyor.

BECKMANN. Cadde benim yorgun aklımdan yoksun kalsın, ne çıkar? Sen neden çok uzadımdasın benim? Sözlerini artık hiç... zar zor anlıyorum. (Esner.)

ÖTEKİ. Beckmann! Beckmann!

BECKMANN. Hi... (Uyaklar.)

ÖTEKİ. Beckmann, uyuyorsun!

BECKMANN. (Uykuda.) Evet, uyuyorum.

ÖTEKİ. Uyan, Beckmann, yaşamalısın!
BECKMANN. Hayır, uyumak aklımdan bile geçmiyor. Şu anda rüya görüyorum. Çok tatlı bir rüya görüyorum.

ÖTEKİ. Bırak rüyayı, Beckmann, sen yaşamalısın.

BECKMANN. Yaşamak mı? Ne münaşebet, ben şu anda rüyanda kendimi ölmekte görüyorum.

ÖTEKİ. Kalk diyorun sana! Yaşal

BECKMANN. Hayır. Ben artık kalkmak istemiyorum. Gördüğüm rüya öyle güzel ki. Sokağa serilmişim, öliyorum. Cigercim artık paydos ediyor, kalbim paydos ediyor, ayaklarım da öyle. Beckmann her şeyiyle artık paydos diyor, anlıyor musun? Düpedüz emre itaatsizlik. Beckmann Çavuş artık paydos diyor. Hiç olacak iş mi?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, devam et.

BECKMANN. Devam mı? Hep aşağıya doğru, öyle mi, aşağıya doğru! A bas, der Fransızlar. Meğer ölmek ne kadar iyiymiş, ölüm hiç de dayanılmaz bir şey değil sanırım. Ölüme dayanamadığı için geri gelmiş tek kişi yok ki. Belki de çok hoş, ölüm; belki de hayattan daha hoş. Belki de..

Hattâ öyle sanıyorum ki ben şimdi cenneteyim. Varlığım duyuyorum artık. İnsanın artık varlığını duymaması, cennette olmak âdeta. İşte ihtiyar bir adam geliyor, Allah Baba'ya benzeyen birisi. Evet, galiba Allah Baba'nın ta kendisi. Yalnız biraz fazla lâhiyata kaçmış. Biraz da fazla ağlamaklı. Bu gelen Allah Baba mı acaba? Merhaba, ihtiyar! Sen Allah Baba mısın?

ALLAH. (Ağlamaklı.) Allah Baba'yım, evlât, evlâtığımı!

BECKMANN. Demek sen Allah Baba'sın. Bu ismi sana kim taktı, Allah Babası? İnsanlar mı? Ha? Yoksa sen kendin mi taktın?

ALLAH. Allah Baba adını bana insanlar taktı.

BECKMANN. Garip; sana bu ismi takanlar, her halde peik garip insanlar. Bu işi yapanlar her halde memnum, tok, mesut ve senden korkan insanlar. Gün ışığında yürüyen, ya âşk ya tok, ya memnum yahut da geceleri korkularla boğuşan kimseler. Bu gibiler Allah Baba, Allah Baba derler. Ama ben Allah Baba demem, anlıyor musun, ben Allah Baba diye birisini tanıyorum.

ALLAH. Yavrım, benim zavallı..

BECKMANN. Sen şu babahğım ne zaman gösterirsin, Allah!

Baba? Vmlıyan bir bombanın, benim bir yaşındaki oğlumu, ufalcık oğlumu parçalamasına göz yumdun, bu mu babalık? Onun öldürülmesine ses çıkarmadın, bu mu babalık? Ne dersin, Allah Baba?

ALLAH. Onu ben öldürtmedim.

BECKMANN. Doğru, sen sadece göz yumdun! Çocuk haykırır, bombalar patlar, sen kulaklarını tıkadın. Bombalar patlarken sen nerelerdeydin, Allah Baba? Yoksa benim keşif kolumdan on bir er eksilirken mi gösterdin babalığını? On bir erin lâfı mı olur, Allah Baba, sen orada da yoktun, Allah Baba! Bu on bir kişi o ıssız ormanda elbet de feryad ettiler, ama sen yoktun orda, ne çare yoktun, Allah Baba! Babalığını Stalingrad'da mı gösterdin, Allah Baba, Stalingrad'da mı? Yaa! Bizlere sen ne zaman babalık ettin ki, Allah Baba, ne zaman? Biz ne haldeyiz, sen bunu kendine ne zaman dert edindin, Allah Baba?

ALLAH. Bana artık kimse inanmıyor. Sade sen değil, hiç kimse. Artık kimsenin inanmadığı Allahım ben. Artık kimsenin al-dırış etmediği. Sizler beni umursamıyorsunuz.

BECKMANN. Sen de mi ilâhiyat okudun? Kim kimin umurunda? Ah, ah, sen ihtiyarsın, Allah Baba, sen gerisin geri. Sen bizim o uzun ölümler, korkular listesinin altından artık kalkamıyorsun. Sen bize artık âdeta yabancı geliyorsun, sen şimdi masal kitaplarında okuduğumuz Allah Baba'sın. Bize bugün bir yenisi gerek. Korkularımıza, sefaletimize uygun bir yenisi. Yepyeni bir Allah. Biz seni az mı aradık, Allah Baba, her yıkıntıda, merminlerin açtığı her çukurda, her gece. Can korkusuyla biz sana seldik, Allah Baba! Bize yardım et diye haykırdık, ağladık, küfredtik! Sen nerelerdeydin, Allah Baba? Bu akşam neredeydin? Bizden yüz mü çevirdin yoksa? Bütübütün, o güzel, eski kiliselerinin içine mi kapandın, Allah Baba? Feryatlarımız, parçalanmış camların gerisinde kulaklarına ulaşmıyor mu, Allah Baba? Nerelerde kaldın?

ALLAH. Ben onlardan değil, yavrularım benden yüz çevirdiler. Sizler benden yüz çevirdiniz, sizler benden. Artık kimsenin inanmadığı Allahım ben. Siz benden yüz çevirdiniz.

BECKMANN. Git haydi, ihtiyar. Ölümümü bana zehir ediyorsun. Git haydi, görüyorum ki sen sadece, mızımız bir ilâhi-

yaftısn. Sen cümleleri kim kimi düşünüyor, kim kimden yüz çevirdi, siz mi benden, biz mi senden, diye evirip çeviriyorsun; işte o kadar. Sen bir ölüsün, Allah Baba. Diril, bizimle beraber yaşa, gece vakti, soğukta, yalınken, sessizlik içinde midelerin açlıktan guruldadığı duyulurken.. Bizimle beraber hayatta ol, Allah Baba. Ah, vazgeç, git işine, sen sadece mürekkep yalayan bir ilâhiyaftısn, git işine, sen ağlayıp duruyorsun, ihtiyar!

ALLAH. Yavrum, zavallı yavrum! Değiştiremiyorum! Ne yapsam boş, değiştiremiyorum!

BECKMANN. Yaa, işte budur mesele, Allah Baba. Değiştiremiyorsun. Biz artık senden korkmuyoruz. Biz artık sevmiyoruz. Sen gerisin geri. İlahiyatçılar seni ihtiyarlattılar. Pantolonun lime lime, tabanların delik deşik; sesin de gayet yavaş çıkıyor, çağımızın gümbürtüleri yanında gayet yavaş. Biz senin ne dediğini artık işitemiyoruz.

ALLAH. Doğru! Beni artık kimsenin işittiği yok, kimsenin! Siz çok yaygaracı oldunuz.

BECKMANN. Yoksa sen mi fazla yavaş konuşuyorsun, Allah Baba? Kanunda fazla mürekkep mi var senin, Allah Baba, hari ilâhiyatçıların kullandıkları o çok sulu mürekkepten mi var? Git, ihtiyar, seni kiliselere kapadılar; biz birbirimizi duymuyoruz artık. Git haydi, ama o sonsuz karanlık bastırmadan önce bir yer de bir kovuk ya da yeni bir elbise veya loş bir orman bulmaya çalış; yoksa işler ters gitti mi sorumluluğu sonra hep sana yüklerler. Hem karanlıkta düşüp kalma, ihtiyar, yol çok dikine iner, üstelik iskelet dolu. Burnunu tıka, Allah Baba. Sonra da bir güzel uyku çek, ihtiyar, o rahat uykularını uyumaya devam et. Hadi hayırlı geceler!

ALLAH. Yeni bir elbise yahut loş bir orman mı? Zavallı, zavallı yavrularım! Oğulcuğum..

BECKMANN. Eh, hadi, hayırlı geceler!

ALLAH. Benim zavallı, zavallı.. (Çıkar.)

BECKMANN. Bugünkü günde ihtiyarların hali harap, kendilerini yeni şartlara uyduramıyorlar bir türlü. Biz hepimiz sokaklardayız, Allah da sokakta. Kimsenin kalkıp da Allaha bir kapı açtığı yok. Yalnız ölüm kaldı, kapısını açıp bizi nihayet içeni alacak bir ölüm kaldı. Ben de işte ona gidiyorum.

ÖTEKİ. Ölümün bizlere açacağı kapıyı bırak şimdi. Hayatın binlerce kapısı var. Ölümün kapısı ardında hiçlikten başka bir şey bulduğumu sana kim müjdedi?

BECKMANN. Ya hayatın açacağı kapıların ardında sanki ne var?

ÖTEKİ. Hayat! Hayatın kendisi! Gel, yürümeye devam et. BECKMANN. Artık yürüyemem. İşiniyor musun, ciğerlerin nasıl hırıldıyor : Fırt, fırt, fırt. Ben artık yürüyemem.

ÖTEKİ. Yürürsün. Ciğerlerin hırıldıyor.

BECKMANN. Ciğerlerin hırıldıyor. Bu hırıldayan, ciğerlerin değilse nedir peki? Dinle bak : Fırt, fırt, fırt.. Bu nedir, peki?

ÖTEKİ. Bir çöpçünün süpürgesi! Bak, işte bir çöpçü, bizden yana geliyor. Süpürgesi kaldırımın üstünde nefes darlığı çeken bir akciğer gibi hırıltı çıkarıyor. Hırıldayan senin ciğerlerin değil. İşiniyor musun? Süpürge. Dinle bak : Fırt, fırt, fırt.

BECKMANN. Çöpçünün süpürgesi, can çekmiş bir adamın ciğerleri gibi hırıldıyor. Çöpçünün pantolonunda kırmızı şerhleri var. Bu bir çöpçü generali. Bir Alman çöpçü generali. Yerleri süpürdüğüce ölmekte olanların hırıltı ciğerlerinden fırt fırt sesler çıkıyor. Hey çöpçü!

ÇÖPÇÜ. Ben çöpçü değilim.

BECKMANN. Çöpçü değil misin? Ya nesin?

ÇÖPÇÜ. Ben Ölü, Çürük Gömme Kurumunda memur Ölü. BECKMANN. Ölümün haf Peki, çöpçülük mü yapıyorsun? ÇÖPÇÜ. Dün generaldim. Bugün çöpçü. Ölüm için her meslek bir. Ölü her yerde vardır. Bugün sokaklar bile ölü dolu. Ölüler dün savaş meydanlarında yatarken, ölüm başlarında bir general olmuş, kısılfon çalıyor, törene müzik katıyordu. Ölüler bugün sokaklarda yatıyorlar, ölümün süpürgesi fırt fırt ediyor.

BECKMANN. Ölümün süpürgesi fırt fırt ediyor. Generallikten çöpçülüğe. Ölüler bu kadar mı gözden düştiler?

ÇÖPÇÜ. Düşüyorlar. Düşüyorlar. Ne saygı ateşi, ne kilise çanları, ne de mezar başı söylevi. Hâtralarına anıt dikmek yok. Düşüyorlar. Düşüyorlar. Süpürge de fırt fırt edip duruyor.

BECKMANN. Hemnen gidiyor musun? Burada kalsan olmaz mı? Beni de al. Ölüm, ölüm, beni unuttuyorsun, ölüm!

ÇÖPÇÜ. Ben kimseyi unuttum. Kısılfonum "Eski Şiâh Ar-kadaşları" nı çalar, süpürgem fırt fırt eder. Ben kimseyi unuttum.

BECKMANN. Ölüm, ölüm, bana kapıyı aç! Ölüm, kapıyı aç! Ölüm..

ÇÖPÇÜ. Benim kapım daima açıktır. Daima. Sabah. Öğle. Akşam. Işıkta, sise. Kapım daima açıktır. Daima. Her yerde. Benim süpürgem fırt fırt eder. (Fırt fırt sesleri gitgide hafifler, ölümü çıkar.)

BECKMANN. Fırt, fırt! İşitiyor musun, ciğerlerin nasıl da hırıldıyor? Bir çöpçünün süpürgesi gibi. Ve çöpçü kapısını ardına kadar açmış. Ve çöpçünün adı ölüm. Ve süpürgesi benim ciğerlerin gibi, kısık sesli eski bir saat gibi ses veriyor : Fırt, fırt..

ÖTEKİ. Beckmann, ayağa kalk, hazır vaktimiz varken. Gel. nefes al, bol nefes bol hayattır.

BECKMANN. Ana benim ciğerlerim artık..

ÖTEKİ. Hayır, senin ciğerlerin değil o. O bir süpürge, Beckmann, bir belediye işçisinin süpürgesi.

BECKMANN. Bir belediye işçisinin süpürgesi mi?

ÖTEKİ. Evet, adam uzaklaştı gitti. Hadi, telkar kalk ayağa, nefes al. Yüzlerce feneri, açık yüzlerce kapısıyla hayat bekliyor.

BECKMANN. Bir kapı, bir tane kapı yeter. O bana bu kapıyı açık tutuyor, demin söyledi, benim için, daima, her zaman. Bir kapı.

ÖTEKİ. Kalk, öldürücü bir rüya görüyorsun. Bu rüya öldürecek seni. Kalk!

BECKMANN. Hayır, yatacağım olduğum yerde. Burada, kapı önünde. O bana, kapı açıktır, dedi. Ben buracıkta yatacağım. Kalkayım mı? Hayır, gördüğüm rüya öyle güzel ki. Nefes, nefes bir rüya. Her şeyi sona ermiş görüyorum. Bir çöpçü geldi, isminin ölüm olduğunu söyledi. Süpürgesi benim ciğerlerim gibi fırt fırt ediyordu. Ölüm, ölüm diyordu. Ölüm bana bir kapı verdi, fırt fırt ediyordu. Ölüm, ölüm içinde cana yakın olanları da vardı, açık bir kapı. Çöpçüler içinde cana yakın olanları da vardı. Ölüm gibi cana yakın. Önümden işte böyle bir çöpçü geçti.

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, berbat bir rüya görüyorsun. Uyan da yaşal!

BECKMANN. Yaşamak mı? Ben sokakta serlinmiş, yatıyorum; her şey, her şey, işitiyor musun, her şey bitti. Bense bir ölüyüm. Her şey bitti, bense bir ölüyüm, ölü.

ÖTEKİ. Beckmann, Beckmann, sen yaşamalısın. Herkes yaşıyor. Yanında, sağında, solunda, önünde : başkaları. Ya sen? Sen ne güne duruyorsun? Yaşa, Beckmann, herkes yaşıyor.

BECKMANN. Başkaları mı? Başkaları da kim? Binbaşı? Direktör? Bayan Kramer? Onlarla mı yaşıyorum? Ah, ölmüş olmak benim için daha güzel. Başkaları benden çok uzakta, ben onları bir daha da görmek istemiyorum. Ötekilerin hepsi kaatil.

ÖTEKİ. Beckmann, yalan söylüyorsunuz. Onlar kötü insan dedikleri mi? İyi midirler?

ÖTEKİ. Sen insanları tamıyorsun. Onlar iyidirler.

BECKMANN. Amma da iyidirler. İyi oldukları için mi beni öldürdüler? Onlar kahkahayla güldüler. Beni kapı dışarı ettiler. Kovdular. İyi insan oldukları için. Ta rüyalarına varıncaya kadar duygusuzdur onlar. En derin uykularında bile. Onlar cesedini yüzüstü bırakıp giderler, uykularında bile duygusuz. Onlar cesedimin yanından gülerler, ağızlarında bir şeyler çigniyerek, şarkı söyleyerek, uyuyarak, yediklerini haznederek duygusuz, geçip giderler. Benim ölümden onlara ne?

ÖTEKİ. Yalan söylüyorsunuz, Beckmann!

BECKMANN. Öyle, öyle, evet diyen! İnsanlar benim cesedimin yanından, bakmadan geçip gidiyorlar. Cesetler tatsız şeylerdir, can sıkır.

ÖTEKİ. İnsanlar senin cesedinin önünden duygusuz geçip gitmezler, Beckmann. İnsanların kabbleri var. Onlar senin ölümlüme ne üzülmeler, Beckmann. Geceleyin uykuya daldıkları vakit cesedim, uzun zaman onların yollarını bağlar. Geçip gidemezler. BECKMANN. Yok, yok, evet diyen, geçip giderler. Cesetler çirkin ve tatsızdır. İnsanlar hızlı hızlı geçip giderler, burunlarını tıkayıp gözlerini kapayıp giderler.

ÖTEKİ. Onlar böyle şey yapmazlar. Her ölünün karşısında kabbleri burkular.

BECKMANN. Dikkat et, bak, işte birisi geliyor. Haurıldın mı? Beni eski elbisesiyle yeni bir insan yapmak isteyen Binbaşı.

Binbaşım! Binbaşım!

BİNBAŞI. Hay Allah, bak hele, yine dilenciler! Tıpkı eskisi gibi.

BECKMANN. Evet, Binbaşım, doğru! Her şey tıpkı eskisi gibi. Dilenciler bile yine aynı çevrelerden çıkıyor. Ama ben dilenci değilim, Binbaşım, hayır. Suda boğulmuş bir cesedim ben. Ben asker kaçağım, Binbaşım. Yorgun mu yorgun bir askerdim ben, Binbaşım. Dün benim adım Beckmann Çavuştu, Binbaşım, hatırladınız mı? Beckmann. Hani biraz yumuşaktım, değil mi, Binbaşım, hatırlıyor musunuz? Evet, ben yarın akşam, aptal, dil siz, şişmiş, Blankense kıyllarına sürükleneceğim. İğrenç, değil mi? Binbaşım? Bunun suçu sizde, Binbaşım. Korkunç, değil mi? İki bin on bir artı Beckmann eşit iki bin on iki. Gecede iki bin on iki hayalet. Of, of!

BİNBAŞI. Ben sizi aslá tanıyorum, beyim. Beckmann diye bir isim, ömrümde duymadım. Rütbeniz neydi sizin?

BECKMANN. Fakat, Binbaşım! İşlediğiniz son cinayeti nasıl olur da unutursunuz? Hani şu gaz maskesi gözlüklü, hapishane tıraşlı, kaskatı bacaklı adam! Beckmann Çavuş, Binbaşım!

BİNBAŞI. Tamam! Şu! Zaten bu aşağı rütbedekilerin hepsi şüpheli kişilerdir. Saman kafahlar, her şeyden şikâyetçiler, barış severler, suda ceset adayları. Suda mı boğdunuz kendinizi? Evet, bu da onlardan biri; harbde biraz yabamleşen, biraz insuluktan uzaklaşan, savaşıklık meziyetlerinden büsbütün yoksun olanlardan biri. Ne çirkin görünüş!

BECKMANN. Yaa, değil mi Binbaşım, ne çirkin görünüş! Suldarda şişmiş, beyaz, yumuşak cesetler günümüz için ne çirkin görünüş! Bunların kaatili de sizsiniz, Binbaşım, sizi Bari kaatillığe dayanabiliyor musunuz, Binbaşım? Bir kaatil olarak kendinizi nasıl hissediyorsunuz, Binbaşım?

BİNBAŞI. Nasıl? Anlamadım, ben mi kaatilim? BECKMANN. Elbette, Binbaşım, kahkahalarınızla siz, benim ölümlüme sebep oldunuz. Kahkahalarınız, dünyanın bütün ölümlerinden daha korkunçtu, Binbaşım. Beni kahkahalarınız öldürdü, Binbaşım!

BİNBAŞI. (Hiçbir şey anlamaz.) Öyle mi? Peki, öyle olsun. İşte bu da onlardan biri, nasıl olsa zaten gebereceklerden biri.

Eh, iyi geceleri!

BECKMANN. İyi uykular, Binbaşını! Ağlınıza çok tesekür ederim. Duydum ya, evet diyen, insan dostu! Suda boğulmuş bir askere ağıtlı! Bir insan, başka bir insanı uğurlarken neler dedi?

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, rüya görüyorsun.

İnsanlar iyidiler!
BECKMANN. Sesin ne kadar da kısık çıkıyor, iyimser büllüllü Düt mu yedin yoksa? Ah, şüphesiz, insanlar iyidiler. Ama içlerinden birkaç tane de fena çıkar elbet, kimi günler insan işte hep bu fenalara çatar. Ama bütün insanlar böyle fena değildir ki. Beninkisi rüya tabii. Haksızlık etmiş olmayayım. İnsanlar iyidirler. Yalnız ne var, birbirlerinden müthiş farklıdır, işte budur mesele, akıl emmez derecede farklıdır. Birisi binbaşdır da öteki aşağı ritbelerde olur, ne yapalım. Binbaşın karnı toktur, binbaşı sıhhatlidir, yün don giymiştir. Geceleri yatacak bir yatağı, bir karnı vardır.

ÖTEKİ. Beckmann, bırak bu hayalleri! Kalk! Yasal Hep ter-sine rüya görüyorsun.

BECKMANN. Ve beniki acıtır, topaldır, bir gömleği bile yoktur giymeye. Geceleri eski bir sediri yatak yerine kullanır, bodrumundaki tıknafes farelerin çıkıkları karnının fışılan yerine geçer. Eeveet, insanlar iyidiler. Yalnız farklıdır, hayret edilecek derecede birbirlerinden farklı.

ÖTEKİ. İnsanlar iyidiler. Yalnız biraz vurdumduymaz. Daima vurdumduymaz. Fakat kalpleri. Sen kalberime bak. Kalpleri iyidir. Şu var ki hayat onlara, kalplerini göstermekte engel olur. İnan ki aslında hepsi de iyidir.

BECKMANN. Tabii. Aslında. Ama bu tenel, çok kere o kadar derinde ki! İnsanın anlayamayacağı kadar derinde. Öyle, aslında iyidiler. Yalnız ne var, farklıdır. Birisi akpaktır, öteki puslu. Birinin donu vardır, ötekinin yok. İşte benim, o puslu olan donusuz. Kismetin yokmuş sudaki ceset Beckmann, eski çavuş, iskarta insan!

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, kalk. Yasal! Gel de gör, insanlar iyidiler.

BECKMANN. Şu var ki onlar benim cesedimin önünden kayıtsız geçip gidiyorlar; ağızlarında bir şey çiğniyerek, gülererek,

luktük saçarak, yediklerini hazmederek. Benim cesedimin önünden işte bu kadar kayıtsız geçer gider o senin iyi dediğin iyiler.

ÖTEKİ. Uyan, ey hayallere dalmuş adam! Berbat bir rüya görüyorsun, Beckmann. Uyan!

BECKMANN. Ah, evet, korkunç, berbat bir rüya görüyorum. Bak işte kabare direktörü geliyor. Onunla bir görüşme yapayım mı, cevap veren?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann! Yasal Sokak fenerlerle dolu. Herkes yaşıyor! Sen de yasal!

BECKMANN. Ben de mi yaşıyayım? Kiminle? Binbaşı ile mi? Hayır!

ÖTEKİ. Başkalarıyla, Beckmann. Başkalarıyla yasa.

BECKMANN. Direktörle mi?

ÖTEKİ. Onunla da. Herkesle.

BECKMANN. Güzel. Direktörle de. Bay Direktör, Bay Direktör!

DIREKTÖR. Ne var? Nedir?

BECKMANN. Beni tanıdınız mı?

DIREKTÖR. Hayır, şey.. Durun bakayım. Gaz maskesi gözlüğü, kısa saçlar, asker kaputu. Eyet, Vefasız Kadın kantosunun söyliyeni anlatör. İsminiz neydi sizin?

BECKMANN. Beckmann.

DIREKTÖR. Tamam. Eee, ne haber?

BECKMANN. Siz beni öldürdünüz, Bay Direktör.

DIREKTÖR. Aman, azizim..

BECKMANN. Öldürdünüz. Çünkü korkaktınız. Çünkü gerçeğe ihanet ettiniz. Siz beni Elbe'nin sularına sürdürdünüz, çünkü siz bir acemiye başlamak fırsatı vermediniz. Ben çalışmak istiyordum. Açtım. Ama siz beni kovup kapınızı kapadınız. Siz beni Elbe'ye sürdürdünüz, Bay Direktör.

DIREKTÖR. Siz de pek alıngan, pek toymuşsunuz, canım. Hemen Elbe'ye koşmak, Elbe'nin..

BECKMANN. Elbe'nin sularına, Bay Direktör. Doymuncaya kadar Elbe'nin sularına verdim kendimi. Bir kerecik doymak, Bay Direktör, doymak uğruna ölmek. Komik, değil mi? Sizin revüünüz için moda şarkı olmaz mı bu? Günün şarkısı : Bir kerecik doymak, doymak uğruna ölmek!

DİREKTÖR. (Duygulanmış, ama çok üstünkörü.) Bu trajik, Azizim! Biraz fazla duygulu insanlardansınız siz. Duygulu olmak bugün suratsızdır, yersizdir. Bir gerçek tutturmuş, gidiyorsunuz; bu ne taassup, yavrucuğum! Şarkınızla milleti bana karşı kıskırtmak mı istiyorsunuz?

BECKMANN. Sonra siz yüzüme kapıyı kapadınız, Bay Direktör. İlerde ise Elbe akıyordu.

DİREKTÖR. (Yukardaki gibi.) Elbe, evet. Boğulmak. Tamam. Hey biçare öküzi! Hayat çığner geçer. Ezer, yanyassı eder. Bir kerelik doymak, doymak uğruna ölmek. Evet, ya hepimiz bu kadar duygulu olsaydık!

BECKMANN. Ama duygulu değiliz ki, Bay Direktör. Bu kadar duygulu değiliz ki.

DİREKTÖR. (Yukardaki gibi.) Allah bilir ya, değiliz. Ne çare, siz onlardan birisiniz; hayatta kör topal yürümek zorunda oldukları için, düşüp kaldılar mı sevinip bayram eden milyonlarca adamdandaki biri! Düşüp kalmak, Elbe'de, Spree'de, Themse'de, hepisi bir. Bu gibiler için daha önce rahat huzur arama.

BECKMANN. Düşebileyim diye bana tekme vuran da siz oldunuz!

DİREKTÖR. Saçmal Kim demiş? Bu trajik roller sizin alınıza ezelden yazılmış. Ciddin çılgınca bir konu : «Bir Aceminin Baladı» ya da «Sularda Gaz Maskesi Gözlüklü Bir Ceset!» Ne yazık ki seyirciler böyle bir şey seyretmek istemezler. Ne yazık. (Çıkar.)

BECKMANN. Güzel uykular, Bay Direktör! Duydun mu? Yaşamaya Binbaşı Bey'le mi devam edeyim, yoksa Bay Direktörle mi?

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, uyan!
BECKMANN. Rüya mı görüyorsun? Bu rezil gaz maskesi gözlüğü gerisinden her şeyi ecişbüctüş mü görüyorsun? Bunlar birer kukla mı? Gülmüş, karikatürize edilmiş insan bozuntuları mı? Kaatlimin bana söylediği ağıt duydu mu? Bir acemi için söylenen son sözler gel : İşte onlardan biri... Ne dersin, öteki adam? Daha da ölmüyeyim mi? Caddelerde topallamaya devam mı edeyim? Başkalarıyla yan yana? Hepsinde aynı kayıtsız, korkunç çehre. Hepsinde laf dedin mi gırla, ama bir kerelik olsun evet de-

melerini iste, hepsi dut yemiş bülbüle döner. Eh, ne çare, büyüledir bu insanlar. Hem de korkakturlar. Onlar bize ihanet ettiler. Kalleşçe ihanet ettiler. Biz daha küçücük, harblere girdiler. Biz biraz büyüdü, bize harblerden söz açtılar. Coşkundular. Onlar daima coşkundular. Biz daha da büyüyünce onlar bizim için de bir harb düşündüler. Sonra da bizi bu harbe yolladılar. Onlar coşkundular. Daima coşkundular. İçlerinden hiçbiri bize neyeye gittiğimizi söylemedi. Hiçbiri bize cehennemeye gidiyorsunuz dedi. Ne gezer, hiçbiri. Onlar maşlar çaldılar, Langemarck zafesini kutladılar. Divan-ı harbler kurdular, istilâ plânları hazırladılar. Kahramanlıklar için şarkılar, madalyalar yaptılar. Böylesine coşkundular. Derken harb patladı. Bizi cepheye sürdüler. Bize hiçbir şey söylemediler. Yalnız, görelim sizi, dediler. Gösterin kendinizi, yiğitler! Onlar bize bu şekilde ihanet ettiler. Kalleşçe ihanet ettiler. Şimdi onlar kapılarını kapamış, evlerinde oturuyorlar. Sayın müsteşar, sayın direktör, sayın yargıç, sayın başbakanım. Şimdi bizi harbe gönderenler sanki onlar değil. Hayır, hiçbiri. Şimdi onlar hepsi kapılarını kapamış, evlerinde oturuyorlar. Onlar kapılarını samsıkı kapadılar. Bizler kapıların dışında kaldık. Onlar kürsülerinden, koltuklarından doğru parmaklarıyla bizi gösteriyorlar. Onlar bize bu şekilde ihanet ettiler. Kalleşçesine ihanet ettiler. Onlar şimdi öldürüklerinin önünden hissiz geçip giderler, kollarını sallıyarak kayıtsız geçip giderler.

ÖTEKİ. Hiç de öyle değil, Beckmann. Sen işi büyütüyorsun. Sen rüya görüyorsun. Kalblerine bak, Beckmann. Kalbsiz değil onlar! Onlar iyidiler!

BECKMANN. Bak, işte, Bayan Kramer cesedimin önünden kayıtsız geçip gidiyor.

ÖTEKİ. Hayır! O da kalbsiz değildir!

BECKMANN. Bayan Kramer!

BAYAN KRAMER. Ne var?

BECKMANN. Sizde kalb var mı, Bayan Kramer? Beni öldürürken kalbiniz neredeydi, Bayan Kramer? Evet, Bayan Kramer, ihtiyar Beckmann'ların oğlunu siz öldürdünüz. Hem sonra annenizin, babamın ölümünde sizin de rolünüz olmadı mı dersiniz? Hakçası, Bayan Kramer, birazcık olsun emeğiniz geçmedi mi bu işe? Hayatın dayanılmaz hale gelişinde sizin de payınız yok mu

yani? Sonra da oğullarını Elbe'ye sürdünüz. Ama kalbiniz, Bayan Kramer, kalbiniz ne söylüyor?

BAYAN KRAMER. Bu acayıp gözlüğünüzle Elbe'ye mi attınız kendinizi? Aklıma bile gelmemiştir. Oysa bende hayli melankolik bir etki de bırakmıştım, yavrucuğum! Sen git, kendini Elbe'ye at! Hey gidi biçarel! Daha neler!

BECKMANN. Yaa, güntü bana anmemiz, babamın öldüklerini öyle içten, öyle nazik anlattınız ki! Başvurduğum sonuncu kapı sizin kapıydı. Siz ise beni dışarda bıraktınız. Oysa ben bin şu kadar gece, Siberyada bin şu kadar gece hep bu kapının ünüyle yaşadım. Siz pek de önem vermeden bir küçük cinayet işlediniz, yalan mı?

BAYAN KRAMER. (Ağlamamak için sertçe.) Hani bazıları vardır, işleri ters gider. İşte siz de onlardansınız. Siberya. Hava-gazı mışlığı. Ohlsdorf. Biraz fazla kaçtı, değil mi? Bunlar bana pek dokunmuş diyelim, ama herkes ağlamaya kalkışsa sonu neye varır? Öyle de ümitsiz bir haliniz var ki delikanlı! Haylazlık bul! Ama aldırmanmak gerek, ekmeğinizin sütdüğü bir parça margarin yağ da acır gider yoksa. Sen git de sulara at kendini! Eeh, insan nelerle karşılaşır! Her gün bolcasını alıp giden gidene!

BECKMANN. Öyle, öyle, hadi güle güle, Bayan Kramer! İştinin ya, öteki adam? Kalbsiz değil dediğin ihtiyar bir kadın, ölmüş bir delikanlıya nasıl ağıt söyledin? İştinin ya, cevap veren, niye konuşmuyorsun?

ÖTEKİ. Uyan.. Beckmann.

BECKMANN. Birdenbire sesin öyle yavaşladı ki! Ansızın niçin uzaklaştın?

ÖTEKİ. Sen öldürücü bir rüya görüyorsun, Beckmann. Uyan! Yaşal Kendine bu kadar değer verme. İnsanlar her gün ölüyor. Elbediyet, yas çığlıklarıyla mı dolsun? Sen yaşamana bak! Mar-garinli ekmeğini yiyerek yaşal Hayatın yüzlerce ucu, saçığı vardır. Yakala birini! Ayaga kalk!

BECKMANN. İşte kalkıyorum. Güntü karım geliyor. Karım iyi kalbidir. Nasıl olur, yamında dostu var. Ama eskiden iyi kalbiydi canım. Ben de ne diye üç yıl Siberyada kaldım sanlı? O üç yıl bekledi, biliyorum, çünkü bana karşı iyiydi hep. Suç ben-de. İyiydi o. Acaba hâlâ öyle mi?

ÖTEKİ. Denel Yaşal!

BECKMANN. Hey! Korkma, benim. Baksana. Ben senin kocamın. Beckmann, benim ben. Biliyor musun, ben kendimi öldürdüm, karıngım. Sen benim başıma bu işi açmamalıydın, şu öteki erkek işini. Benim için bir sen vardı! Ama sen benim sözlerimi duymuyorsun bile. Hey! Biliyorum, bekleyişin çok uzam sürdü. Ama üzümne, artık selâmete çıktım. Artık ölüyüm ben. Sensiz yaşamak istemedim! Hey! Baksanal Hey!

(KADIN, BECKMANN'ın sözlerini işitmektedir, DOSTU'na sarılmış olarak yavaş yavaş uzaklaşır.)

Hey! Sen benim karımdın hanı! Baksana buraya, beni sen öldürdüğüne göre dön de yine bir bak, ne çıkar! Hey, söylediklerimi duymuyorsun bile! Beni sen katlettin, sen.. Şimdi de hiçbir şey olmamış gibi bırakıp gidiyor musun? Peki ama, neden beni işitmiyorsun? (Kadınla dostu çıkarlar.) Söylediklerimi dinlemeydi. Beni artık tanımıyor. Ben öleli bu kadar oldu mu? Beni unuttun, oysa ben öleli daha bir gün oldu. Bu kadardır, ah işte insanların iyiliği bu kadardır! Eee, ne dersin, evet diyen, yasa diye bağırın, cevap veren? Bakıyorum, bir şey söylemiyorsunuz? Neye uzaklaştın öyle? Yaşamıya devam edeyim mi? Siberyadan ben bunun için mi geldim? Bir de tutmuş, bana yaşa diyorsun! Sokakın bütün kapıları sağlı sollu, kapalı. Fenerlerin hepsi sönmüş, hepsi. İnsan bu yolda ancak düşerek ilerliyor. Bana, düşünmeye devam et, diyorsun ha? Yok mu başka beni düşürecek bir yer, göster de dişeyim? O kadar uzaklaşma, yahu, neye sustun, bu karanlıkta benim için bir fenerin var mı hâlâ? Konuşsana, sen evvelden boyvina konuşurdun!

ÖTEKİ. İşte kız geliyor, seni Elbe'den çekip çıkaran, sarıp sarmalayan kız. Senin o sersem başını öpmek isteyen kız, Beckmann. Cesedinin önünden kayıtsız geçip gitmez o. O her yerde seni aradı.

BECKMANN. Hayır! Aramadı! Beni hiç kimse arayıp sormadı! İktide bir beni buna inandırmaya kalkma. Artık düşmem ben, işitiyor musun? Beni kimse aramaz.

ÖTEKİ. Bu kız, her yerde seni aradı.

BECKMANN. Evet diyen, bana acı çekti! Git işinel!
KIZ. (BECKMANN'ı görmeksizin.) Balıklı Balıklı Nerelerde-

sin? Üşümüş, küçük balık!

BECKMANN. Ben mi? Ben ölüyüm.

KIZ. Ay, ölü müsün? Ben her yerde seni anıyorum!

BECKMANN. Beni niye anıyorsun?

KIZ. Niye mi? Çünkü seni seviyorum, biçare hayalet! Peki sen şimdi ölü müsün? Ah, ben seni öpmek isterdim, üşümüş balık!

BECKMANN. Kızlar bize seslenince kalkıp yola devam etmek mi gerekir? Kızım?

KIZ. Ne var, balık?

BECKMANN. Ben ölmüş olmasaydım ne yapardık?

KIZ. Ah, birlikte benim eve giderdik. Hadi, canlan tekrar, üşümüş küçük balık! Benim için. Benimle. Gel, birlikte canlanalım.

BECKMANN. Yaşıyayım mı? Beni sahiden aradın mı?

KIZ. Daima. Seni! Ben hep seni düşündüm. Ah, niçin öldün sen, biçare yaşlı hayalet? Benimle yaşamak istemez misin?

BECKMANN. Evet, evet. Geliyorum. Ben seninle yaşamak istiyorum.

KIZ. Balğım benim!

BECKMANN. Kalkıyorum. Benim için yanan lâmbasın sen. Yalnız benim için. Biz birlikte yaşayacağız. Karanlık sokakta bir kol kola gideceğiz. Gel, birlikte yaşayalım, kol kola yürüyelim.

KIZ. Evet, karanlık sokakta bir senin ışığım ben.

BECKMANN. Işık mı? Peki ama bu ne? Her taraf birdenbire kararverdi. Neredesin?

(*Uzaktan Tekayaklı'nın taktukları duyulur.*)

KIZ. Duyuyor musun? Ölüm kurdu tahtayı kemiriyor. Ben gitmeliyim, balık, gitmeliyim, zavallı üşümüş hayalet.

BECKMANN. Nereye gidiyorsun? Kal, gitme! Her şey birdenbire karanlığa gömüldü. Lâmba, küçük lâmbacığım! Yansana! Bu tıkrınyı yapan da kim? Birisi tak tuk ediyor! Tak tuk, tak tuk! Ben bu sesi evvelce de işittim. İşte : tak tuk, tak tuk! Ses git-tike artıyor, gittikçe yaklaşıyor! Tak tuk, tak tuk! (*Bağırır.*) İş-te! (*Tristidar.*) Pehlivan, koltuk değnekli, tek ayaklı pehlivan. Tak tuk, yaklaşıyor! Tak tuk, bana doğru geliyor! Tak tuk, tak tuk!!! (*Bağırır.*)

TEK AYAKLI ADAM. (*Çok objektif ve hâkim.*) Beckmann? BECKMANN. (*Yavaş sesle.*) Buyrun!

TEK AYAKLI ADAM. Sen hâlâ sağ mısın, Beckmann? Sen bir cinayet işlemedin miydi, Beckmann? Yine de yaşıyorsun ha! BECKMANN. Ben cinayet işlemedim.

TEK AYAKLI ADAM. İşledin, Beckmann. Biz her gün bir cinayete kurban gideriz, her gün bir cinayet işleriz. Biz her gün bir cinayetin önünden kayıtsız geçer, gideriz. Ve sen beni öldür-dün, Beckmann. Hemen de unuttun mu? Ben üç yıl Siberyada kaldım, Beckmann, dün akşam evime döndüm. Ama yerimi bir başkası almıştı, benim yerimi sen almıştın, Beckmann. Ben de kalktım, Elbe'ye gittim, Beckmann, hemen dün akşam. Zaten başka nereye gidebilirdim, değil mi, Beckmann? Hiç sorma, soğuk ve ritubetliydi Elbe. Ama alıştım artık, değil mi ki ölüyüm. He-mencecik nasıl da unutursun, Beckmann. Bir cinayet böyle tez unutulur mu? İşlediği cinayet, insanın peşini bırakmaz ki, Beck-mann. Evet, bir kabahat ettim, ben. Evime gelmemeliydim. Kendi evimde benim için yer yoktu artık, Beckmann, çünkü sen vardın orda. Senden dâvacı değilim, Beckmann, çünkü hepimiz her gün, her gece cinayet işliyoruz. Ama kurbanlarımızı böyle çabucak unutmamız mı gerekir? Cinayetlerimizi çığneyip geçemeyiz ki! Evet, Beckmann, benim yerimi sen almıştın. Benim sedirimde, be-nim kanım yanında, tam üç yıl, Siberyada bin şu kadar gece hep hayaliyle yaşadığım benim kanım yanında, benim! Evimde bir adam vardı, benim elbise mi giymişti, Beckmann; elbise mi ona çok bol geliyordu, ama giymişti işte. Sırtında elbise mi, yanında kanım, ısınmış ve memnundu adam. Sendin, bu adam sendin, Beck-mann. Bunun üzerine ben çekip gittim. Elbe'ye. Biraz soğuktu, Beckmann, ama insan çabuk alışıyor. Şimdi ben bir günlük ölü-yüm, ve beni sen öldürdün, işlediğin cinayeti unuttun bile. Unut-mamalısın, Beckmann, cinayetlerin unutulması doğru değil, bu işi kötü kalbliler yapar. Sen beni unutmuyacaksın, Beckman, değil mi? İşlediğin cinayeti unutmuyacağına dair bana söz vermelisin! BECKMANN. Seni unutmuyacağım.

TEK AYAKLI ADAM. Sen çok iyisin, Beckmann. Bu du-rumda insan rahatça ölü kalabilir, hiç değilse bizi düşünen biri var. İsterse kaatilim olsun, düşünecek ya! Sadece arasıra, kimi

geceler, Beckmann, uykun kaçıkça haurla. Hiç değilse böylece mezarında rahat edebilirim.. (Çıkar.)

BECKMANN. (Uyanır.) Tak tuk, tak tuk! Neredeyim? Rüya mı gördüm? Ben ölmemiş miydim? Ben halâ ölmedim mi? Tak tuk, tak tuk bittin hayat boyunca! Tak tuk, tak tuk bittin ölüm boyunca! Tak tuk, tak tuk! Ölüm kuru nasıl da kemiriyor, duyuyor musun? Ben, ben yaşamalıyım hal! Her gece yatagının başında bir nöbetçi olacak, ben onun adamlarının sesinden kurtulmayıacağım : Tak tuk, tak tuk! Hayır!

İşte hayat! Bir adam var, adam Almanya'ya geliyor, adamı üşüyor. Adam açtır, adam topallıyor! Bir adam Almanya'ya geliyor! Evine geliyor, yatağında bir başkası. Bir kapı kapanıyor, adam kapının dışında.

Bir adam Almanya'ya geliyor! Bir kıza rüşyor, ama kızın kocası var, tek ayaklı; kızın kocası inliyle hep aynı ismi tekrarlıyor : Beckmann. Bir kapı kapanıyor, adam kapının dışında.

Bir adam Almanya'ya geliyor! İnsanlar arıyor, ama bir bin-başı gülmekten kırılıyor: Bir kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanya'ya geliyor! İş arıyor, ama direktör korkaktır, kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanya'ya geliyor! Anasını, babasını arıyor, ama ihtiyar bir kadın havagazına acıyor, kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanya'ya geliyor! Derken ortaya tek ayaklı çıkıyor, tak tuk, tak tuk geliyor, tak tuk, tak tuk. Tek ayaklı, Beckmann, diyor. Boyuna, Beckmann, diyor. Nefes alıyor : Beckmann; horluyor : Beckmann; inliyor : Beckmann; bağırıyor, küfrediyor, dua ediyor : Beckmann. Tek ayaklı, kendi kaatlinin hayatında tak tuk, tak tuk yürüyor. Kaatli de benim. Ben mi? Ben ki katledilim, onların katlettilerim, ben mi kaatlim? Bizi kaatli olmaktan kim koruyabilir ki? Biz her gün bir cinayetin önünden kayıtsız geçip gidiyoruz! Ve kaatli Beckmann, hem maktul, hem de kaatli olmaya dayanıyor artık. Dünyanın suratına haykırıyor : Ölüyorum! Sonra adam, Almanya'ya gelen adam, falanca yerde sokak ortasına seriliyor ve ölüyor. Eskiden sokaklarda sigara izmaritleri, portakal kabukları, kâğıt parçaları olurdu; bugünse

insanlar var, yerlere serilmiş, kimin umurunda! Sonra bir çöçü geliyor, bir Alman çöçüsü, üniformalı, kırmızı şeritli, süpürütüler - çürükler kurulumun adamı. Çöçü yerde, katledilmiş kaatli Beckmann'ı görüyor. Açlıktan ölmüş, buz kesmiş, donmuş, serilekalmış. Yirminci yüzyılda. Yüzyılın ortasına doğru. Sokakta. Almanya'da. Ve millet ölümün yanından geçip gidiyor, aldınıs bile etmeden, alınıs, dudak bükerek, tiksinererek ve kayıtsız, kayıtsız, o kadar kayıtsız! Ve ölü, en derin rüyalarına kadar ölümünün de hayatı gibi anlamsız olduğunu hissediyor : Ölümü anlamsızdır, değersizdir, renksizdir. Sen de tutmuş, bana yaşa diyorsun! Niye? Kimin için? Ne için? Ölmek benim hakkım değil mi? Canıma kıymak hakkım değil mi? Yetişmez mi kendimi bu kadar katlettiğim, bu kadar kaatli olduğum? Nereye gitem? Ne ile yaşasam? Kiminle? Ne için? Bu yeryüzünde bizler nereye gitssek ki? Bizler ihanete uğradık. Kallesge ihanete.

Sen neredesin, ey ötekî? Başka zaman hep yanımda olurdun! Sen şimdi neredesin, ey evet diyen? Bana asıl şimdi cevap ver! Sana asıl şimdi ihtiyacım var, ey cevap veren! Nerelerdesin ki? Ansızın yok oluverdin! Neredesin, ey cevap veren, neredesin, ey bana ölümü çok gören? Hani nerde Allah olduğuna söyliylen ihtiyar?

Niçin sesi çıkmıyor acaba?

Cevap versenize!

Niçin susuyorsunuz? Niçin?

Yok mu bir cevap veren?

Kimse cevap vermiyor mu?

Kimse, hiç kimse cevap vermiyor mu?

WOLFGANG BORCHERT 20 Mayıs 1921'de Hamburg'da doğdu. Kitapçılık yaptı; bir süre de Lüneburg'da aktörlük etti. 20 yaşında, İkinci Dünya Savaşı için askere alındı (1941), Rus cephesinin gönderildi, ağır yaralandı; «bozguncu görüşleri»nden ötürü, difteri ve sarılgâ ya kalmamış olmasına bakılmıyarak, 8 ay Nürnberg Cezaevi'nde tutuldu. Sonra suçu bağışlandı, yine Doğu cephesine gönderildi. Çürüğe çıkarılması gerekince garnizona alındı; bir cephe tiyatrosu, yapacağı turneye onu da angaje etti. Kışladan ayrılacağı günün akşamı yeniden tevkif edildi; bu sefer Berlin'de 9 ay hapis yattı. Hastalığı gitgide ilerliyor, kimseden yardım görmüyor, dört duvar arasında, patlıyan bombaların gümbürtü ve kâbuslarıyla boğuşuyordu. 1945 baharında Amerikalılar onu serbest bıraktılar. Kuzey yolunu tutmuş tankların peşi sıra yayan, yollara düştü; ateşler içinde, bitkin, Mayıs başlarında Hamburg'a geldi. Bir yandan Devlet Tiyatrosu'nda rejî asistanı olarak çalışmaya, bir yandan da bir kabare gösterilerine katılmaya başladı. 1947 başında hastalıkla kendi arasındaki zorlu çekişmede büsbütün yenik düştü. Doktorlar iyileşmesinden ümit kesmişlerdi. Yakın dostları onu ancak Eylülde İsviçre'ye gönderebildiler. Basel'de yatırıldığı bir hastanede, ölüme adanmış Borchert için fazla bir şey yapılamadı ve sanatçı — onunun Hamburg'da ilk oynamışından bir gün önce — 20 Kasım 1947'de orada öldü.

Ne yaratırsa kısa bir zamanda yarattı : sadece iki senedel Sanata şiirle başlamıştı. 1946'da *Laterne*, *Nacht und Sterne* (*Fener*, *Gece ve Yıldızlar*) adlı ilk şiir kiti-

bim (14 şiir) bastırdı. *Die Hundebume* (*Karahindiba*) adlı ikinci eserine girecek hikâyeler, 1946/47 kışında derlendi, 1947 yaz başlarında 12 hikâyesi bu başlık altında yayımlandı. Modern Alman Tiyatrosu'nda kendisine sınımsız bir yer sağlıyan tek oyunu *Draussen vor der Tür* (*Kapıların Dışında*) yı 1946 sonbaharı sonlarında, biçim sorunları üzerinde duramadan, gereği kadar işliyemeden, bir haftada yazmıştı. Sanki bağrımdan bir parça kopuyor, bu parça kendi biçimini de birlikte getiriyordu. Bu bakımdan Borchert'in sahne kurallarını ne ölçüde yerine getirdiği ya da getirmedeği sorularına eserde cevap aramaya kalkışmak yersizdir. O bu oyunu yazarken ilerde oynanacağını düşünmemişti bile; her şeyden önce alışılmış anlamda tiyatroyu düşünmemişti. Eser bir «edebiyat hâdisesi» olmaktan çok, içinde milyonların sesini derlemiş, yoğunlaştırmış olması bakımından önem taşır. 13 Şubat 1947'de Hamburg Radyosu'nda yayımlanan oyunun gördüğü geniş ilgi, Borchert'e hastalığını hiçe sayarak yeni bir hikâye kitabı hazırlamak gücünü verdi : *An diesem Dienstag* (*Bu Salı*). 19 hikâyelik bu kitabımı 1947 yazında tamamladı. Bu kitap ve *Kapıların Dışında* basım evinde diziliyor, oyunun ilk temsil için hazırlıklar yapılıyordu. Ama Borchert ne bu kitaplarını çıktığını görebildi, ne de oyununun tiyatrolarda oynandığını. İsviçre'de öldü. Öldü ve piyesinin 30 tiyatrodan birinden öyanmamak üzere olduğu haberini alamadı. Kitapları rekor kırarak satılıyor; adına ağıtlar, denemeler, incelemeler yazılıyordu. Bir anda ün kazanmış, adı ölümsüz Büchner'in yanı sıra söylenmeye başlanmıştı. İsviçre'den getirtilen külleri, 17 Şubat 1948'de sevgili şehri Hamburg'da Ohlsdorf mezarlığına gömüldü.

Basılmış, basılmamış bütün şiirleri, hikâyeleri ve oyunu 1949 Şubat'ında *Wolfgang Borchert - Das Ge-samtwerk* adıyla tek kitaba toplandı (1959'da 77. bin). Eserleri İngiliz, İsveç ve Fin dillerine de çevrilmiş olan Borchert üzerine basımda ilk yazı, dört şiirinin çeviri-siyle birlikte, *Yeditepe* dergisinde çıkmış (1 Kasım 1951); *Kapuların Dışında* İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosu tarafından 1959'da 16 kere oynanmıştır.

de yayınevi

eleştiri, deneme, inceleme
serisinin
altıncı kitabı :

GERÇEKÜSTÜCÜLÜK (Surréalisme)

hazırlayanlar : s. hilâv, e. ertem, o. kutlar

André Breton'un özel olarak gönderdiği bir mektubu
ve buğüne kadar hiçbir kitapta yer alınmamış bir yazısıyla,

3 lira